Brug af Forberedende Voksenundervisning (FVU)

En registerundersøgelse af aktivitet, deltagerprofiler og videre uddannelsesforløb

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

Forord

Alt for mange voksne danskere har svage basale færdigheder. Derfor har Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gennem en årrække fulgt Forberedende Voksenundervisning (FVU), som er et undervisningstilbud, der har til formål at styrke voksnes basale færdigheder. EVA's undersøgelser og evalueringer har særligt belyst to gennemgående udfordringer, som dels handler om, at aktiviteten på FVU ikke i tilstrækkelig grad har dækket behovet, dels at deltagerprofilen på FVU ikke i tilstrækkelig grad har matchet målgruppen. I forlængelse af disse tidligere undersøgelser og evalueringer bidrager denne rapport med opdateret viden om udviklingen i aktivitet og deltagerprofil på FVU og med en analyse af de kortuddannede deltageres videre uddannelsesforløb.

Selvom vi kan konstatere, at aktiviteten på FVU er fordoblet gennem de seneste ti år, er mange af de udfordringer, vi tidligere har konstateret, desværre fortsat aktuelle. Først og fremmest er der stadig brug for, at langt flere voksne danskere med svage basale færdigheder deltager i FVU. Der er også brug for at rette særligt fokus på at få flere voksne med dansk oprindelse, flere mænd og flere voksne over 35 år til at deltage i FVU. Endelig er der brug for fokus på, at FVU-fagenes trin 1 bliver en indgang til de højere trin eller anden uddannelse, så de basale færdigheder bliver løftet tilstrækkeligt.

Det er mit håb, at denne undersøgelse, som er lavet i forlængelse af EVA's handlingsplan for 2019 på VEU-området, vil styrke det vigtige arbejde med at forbedre voksnes basale færdigheder.

Mikkel Haarder
Direktør

INDHOLD

Brug af Forberedende Voksenundervisning (FVU)

1	Resumé	6
2	Indledning	13
2.1	Metode	13
2.2	Bemanding	14
3	Aktiviteten på FVU	15
3.1	Fordobling af FVU-aktiviteten på ti år	15
3.2	Aktiviteten på FVU sammenholdt med PIAAC-resultater	16
3.3	Aktiviteten flytter sig fra trin 1 til de højere trin på FVU-læsning	17
3.4	Aktiviteten flytter sig fra trin 1 til trin 2 på FVU-matematik	19
3.5	Væksten i aktiviteten på FVU-læsning siden 2013/14 har fundet sted på sprogcentre og i oplysningsforbund	20
3.6	Væksten i aktiviteten på FVU-matematik har siden 2013/14 især fundet sted på sprogcentre	21
4	Afslutningsformer på FVU	23
4.1	Størstedelen af deltagerne på FVU-læsning afslutter uden prøve	23
4.2	En stor andel består ikke prøven på FVU-læsning	24
4.3	Størstedelen af deltagerne på FVU-matematik afslutter uden prøve	24
4.4	En stigende andel består ikke prøven på FVU-matematik	25
5	Deltagerprofiler på FVU-læsning	26
5.1	Mange flere med indvandrerbaggrund på FVU-læsning	26
5.2	Deltagernes uddannelsesbaggrund på FVU-læsning hænger sammen med herkomst	29

5.3 Gruppen af voksne i job vokser – men langsommere end de øvrige andre grupper på FVU-læsning 31

5.4 Deltagerne på FVU-læsning er blevet yngre 32

5.5 Mænd er underrepræsenterede på FVU-læsning 34

6 Deltagerprofilen på FVU-matematik 35

6.1 Deltagere med indvandrerbaggrund udgør nu flertallet på FVU-matematik 35

6.2 Uddannelsesprofil hænger sammen med herkomst på FVU-matematik 37

6.3 Voksne i job er underrepræsenteret på FVU-matematik 39

6.4 Deltagerne på FVU-matematik er blevet yngre 40

6.5 Mænd er underrepræsenterede på FVU-matematik 42

7 Deltagelse i flere trin på FVU og i anden uddannelse efter FVU 43

7.1 Knap halvdelen af de kortuddannede deltagere fortsætter ikke med mere FVU-læsning efter deltagelse i FVU-læsning trin 1 43

7.2 En ud af fire kortuddannede deltagere på FVU-læsning trin 1 fortsætter ikke på et højere trin eller i anden uddannelse 45

7.3 Godt halvdelen af deltagerne i FVU-læsning fortsætter med anden uddannelse – især på avu 46

7.4 Mere end halvdelen af de kortuddannede deltagere fortsætter ikke med mere FVU-matematik efter deltagelse i FVU-matematik trin 1 47

7.5 En ud af seks kortuddannede deltagere på FVU-matematik fortsætter ikke på et højere trin eller i anden uddannelse 48

7.6 Godt halvdelen af deltagerne i FVU-matematik fortsætter med anden uddannelse – især på avu 49

Appendiks A – Litteraturliste 52

1 Resumé

Alt for mange voksne danskere har svage basale færdigheder. Det er et problem både i den enkeltes hverdagsliv og for samfundet, og derfor er der brug for at styrke flere voksnes basale færdigheder. En væsentlig vej til det er at få flere voksne til at bruge Forberedende Voksenundervisning (FVU).

Rapporten belyser udviklingen i brugen af FVU i tiårsperioden fra 2008/09 til og med 2017/18 med fokus på FVU-læsning og FVU-matematik[1]. Den belyser udviklingen i antallet af deltagere, og hvordan FVU afsluttes, herunder om det sker med eller uden prøve. Rapporten belyser også, hvordan deltagerprofilen for FVU har udviklet sig i perioden. Endelig præsenterer rapporten en analyse af, i hvilket omfang de kortuddannede deltager i mere FVU efter FVU-fagenes trin 1, samt en analyse af kortuddannede deltageres brug af anden uddannelse efter FVU.

Relevans, faglig kontekst og målgruppe

Mere end 500.000 voksne danskere har svage basale færdigheder. Det var konklusionen i den internationale undersøgelse Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC) fra 2011-12, der er den hidtil mest omfattende undersøgelse af danskernes basale færdigheder. Hver sjette dansker mellem 16 og 65 år, svarende til ca. 580.000 personer, havde så svage læsefærdigheder, at de har svært ved at læse simple tekster, og knap hver syvende dansker, svarende til 531.000 personer, havde så svage regnefærdigheder, at de har svært ved løse simple opgaver som at tælle, sortere og lægge hele tal sammen (Rosdahl et al., 2013). Selvom tallene fra PIAAC er fra 2011-12, er det fortsat det bedste billede, vi har, af antallet af voksne med svage basale færdigheder i Danmark (se også afsnit 2.2).

Formålet med FVU er, at voksne får mulighed for at forbedre deres basale færdigheder med henblik både på videre uddannelse og deltagelse i samfundslivet. Den seneste trepartsaftale fra 2017 viser, at parterne har stort fokus på, at flere voksne danskere får styrket deres basale færdigheder, fordi tilstrækkelige basale færdigheder både er en forudsætning for at varetage stadigt mere komplekse arbejdsopgaver og for løbende opkvalificering (Regeringen, 2017).

Det er derfor vigtigt at undersøge, i hvilket omfang voksne i målgruppen faktisk bruger FVU. Med denne viden ønsker EVA at bidrage til, at FVU når flere voksne i målgruppen og herigennem styrker voksnes basale færdigheder og understøtter fortsat uddannelse. Rapporten er det seneste bidrag i en række evalueringer og undersøgelser af FVU, som EVA har udgivet gennem de seneste 15 år (EVA, 2005, 2012, 2016a, 2016b, 2017a, 2017b).

1 Der er fem fag på FVU. FVU-læsning, der har fokus på skriftsproget, FVU-matematik, FVU-start, der har fokus på mundtlige kompetencer i dansk, samt FVU-engelsk og FVU-digital, der kom til fagrækken fra august 2019, og som er målrettet voksne i beskæftigelse.

Resultaterne af undersøgelsen er særligt relevante for uddannelsespolitikere, Undervisningsministeriet, arbejdsmarkedets parter, Voksenuddannelsescentre (VUC'er) og andre udbydere af FVU, der træffer beslutninger om og har indflydelse på udviklingen af FVU. Herunder ikke mindst parterne bag trepartsaftalen fra 2017, der havde et særskilt fokus på netop indsatser i forhold til voksne med svage basale færdigheder.

Hovedresultater

Undersøgelsen viser, at aktiviteten på FVU er mere end fordoblet fra 2008/09 til 2017/18. Dog peger undersøgelsen samtidig på, at der fortsat er lang vej igen, før flertallet af voksne med svage basale færdigheder har deltaget i FVU. Resultaterne af undersøgelsen viser, at FVU-aktiviteten ikke er steget på VUC'er siden 2013/14, mens der har været en stigende aktivitet på hhv. sprogcentre og i oplysningsforbund.

Der er store forskelle på, hvor meget forskellige grupper blandt voksne med svage basale færdigheder deltager i FVU. Resultaterne af undersøgelsen peger på, at der er en stadigt større andel af deltagere med indvandrerbaggrund på FVU, og at der særligt er brug for at tiltrække deltagere med dansk oprindelse. Samtidig er der særligt brug for at rekruttere flere mænd og flere personer over 35 år til FVU.

Endelig viser undersøgelsen, at der har været en positiv udvikling i andelen af kortuddannede, der efter deltagelse i FVU-læsning trin 1 fortsætter med FVU på et højere niveau eller med anden uddannelse. Det er dog fortsat en ud af fire kortuddannede deltagere, for hvem FVU-læsning trin 1 ikke bliver en indgang til mere uddannelse.

Aktiviteten på FVU er fordoblet på ti år

Antallet af deltagere på FVU er mere end fordoblet fra 2008/09 til 2017/18. Det gælder både for FVU-læsning og FVU-matematik. Samlet set er antallet af unikke deltagere – som også betegnes CPR-kursister – på alle FVU-hold steget fra 14.200 personer i 2008/09 til 31.500 personer i 2017/18. Antallet af deltagere på FVU-læsning er væsentligt større end på FVU-matematik og udgør i hele perioden mindst to tredjedele af det samlede deltagerantal på FVU. I undervisningsåret 2017/18 var der 25.800 unikke deltagere i FVU-læsning, 8.500 unikke deltagere i FVU-matematik og 4.100 unikke deltagere i FVU-start.

Der er brug for, at langt flere voksne deltager i FVU

Ved at sammenholde aktiviteten på FVU med antallet af voksne med svage basale færdigheder, som blev estimeret i PIAAC-undersøgelsen i 2011-12, kan vi få et indtryk af, i hvilket omfang FVU når sin målgruppe. Hvad angår antallet af voksne i Danmark med svage basale færdigheder, må vi tage forbehold for, at målgruppen efter al sandsynlighed har ændret sig siden PIAAC's estimater fra 2011-12. PIAAC's estimater er imidlertid det bedste bud, vi har, på målgruppens størrelse og profil (se også metodeovervejelser i afsnit 2.2).

Fra 2007/08 til 2017/18 har der i alt været 135.700 unikke deltagere på FVU-læsning. Det svarer til ca. en ud af fire af de 580.000 voksne, som PIAAC-undersøgelsen estimerede, havde svage læsefærdigheder i 2011-12. Vi ved imidlertid ikke, om alle deltagere på FVU-læsning har svage læsefærdigheder, som det er defineret af PIAAC (se også metodeovervejelser i afsnit 2.2.). Ser vi med dette ud-

gangspunkt alene på FVU-læsning trin 1, som er målrettet de voksne, der har de svageste læsefærdigheder, har der været 70.000 unikke deltagere i tiårsperioden. Det svarer til ca. en ud af otte af de voksne, som PIAAC-undersøgelsen estimerede, havde svage læsefærdigheder i 2011-12.

På FVU-matematik har der i samme periode været 53.100 unikke deltagere. Det svarer til en ud af ti af de 531.000 voksne, PIAAC estimerede, havde svage regnefærdigheder i 2011-12. Ligesom for FVU-læsning ved vi ikke, om alle deltagere på FVU-matematik har svage regnefærdigheder, som defineret af PIAAC. Ser vi alene på FVU-matematik trin 1, der er målrettet de voksne, som har de svageste regnefærdigheder, har der i perioden været 36.000 unikke deltagere, hvilket svarer til ca. en ud af fjorten af de voksne, som PIAAC estimerede, havde svage regnefærdigheder i 2011-12.

Selvom det samlede antal voksne i målgruppen har ændret sig siden PIAAC's estimater i 2011-12, er det dog efter alt at dømme meget langt fra alle voksne med svage basale færdigheder, der har deltaget i FVU inden for de seneste ti år. Resultaterne peger således på, at der fortsat er god grund til at have fokus på at styrke voksne danskeres basale færdigheder.

FVU-aktiviteten er ikke steget på VUC'er siden 2013/14

FVU udbydes af en række forskellige typer af udbydere, der blandt andet er væsentligt forskellige med hensyn til deres øvrige uddannelsesudbud. VUC'erne har et styringsmæssigt ansvar for udbuddet af FVU, som de øvrige udbydere, der er driftsoverenskomstparter, ikke har. Hvor der har været tale om en stor stigning i aktiviteten på sprogcentre og i oplysningsforbund, er det ikke tilfældet på VUC'er. Således faldt aktiviteten på FVU-læsning på VUC'erne fra 10.200 unikke deltagere i 2013/14 til 9.300 unikke deltagere i 2017/18, mens den for FVU-matematik faldt fra 4.500 til 4.300 unikke deltagere i samme periode. VUC'erne har således ikke i de seneste år i den undersøgte periode bidraget til, at FVU når en større andel af målgruppen.

I lyset af VUC'ernes centrale rolle i forhold til det samlede udbud af FVU er det en bekymrende udvikling, at aktiviteten her er faldende. Hertil kommer, at VUC'erne er de eneste udbydere af Almen Voksenuddannelse (avu), som er den vigtigste videre uddannelsesvej for deltagere på FVU.

Stadigt større andel med indvandrerbaggrund på FVU

Det er vigtigt, at FVU matcher deltagernes læringsbehov. Ligesom det er vigtigt, at FVU er attraktiv for alle voksne med svage basale færdigheder. Især med hensyn til herkomst er der stor forskel på sammensætningen af deltagere på FVU og PIAAC's estimat på målgruppens profil. Denne forskel er blevet betydeligt større fra 2008/09 til 2017/18. Ifølge PIAAC's estimat var 73 % af de voksne med svage læsefærdigheder i 2011-12 af dansk oprindelse, og ligeledes var estimatet, at 73 % af voksne med svage regnefærdigheder var af dansk oprindelse.

På FVU-læsning har der i hele perioden været flere deltagere med indvandrerbaggrund, end der har været deltagere af dansk oprindelse, men forskellen er kun blevet større i perioden. Denne udvikling skyldes, at antallet af deltagere med indvandrerbaggrund er steget, mens antallet af deltagere med dansk oprindelse er faldet. I 2008/09 var det 56 % af deltagerne på FVU-læsning, der havde indvandrerbaggrund, mens det i 2017/18 var 75 % af deltagerne.

På FVU-matematik var der i starten af perioden flere deltagere af dansk oprindelse end deltagere med indvandrerbaggrund. Ligesom for FVU-læsning har der i perioden været et stigende antal deltagere med indvandrerbaggrund og et faldende antal deltagere med dansk oprindelse. Fordelingen mellem de to grupper er ved periodens slutning dog mere lige end på FVU-læsning. I 2008/09

havde 20 % af deltagerne på FVU-matematik indvandrerbaggrund, mens det i 2017/18 gjaldt 50 % af deltagerne.

På FVU-læsning var det i 2017/18 40 % af deltagerne med indvandrerbaggrund, der havde en videregående uddannelse. Andelen af højtuddannede på FVU-læsning understøtter en hypotese om, at FVU-læsning til en vis grad anvendes som et mere generelt tilbud om undervisning i dansk snarere end som et mere målrettet tilbud rettet mod voksne med svage læsefærdigheder. Noget, som EVA tidligere har gjort opmærksom på (EVA, 2012). Det faktum, at FVU er gratis, kan gøre det mere attraktivt end danskuddannelserne[2] eller dansk som andetsprog på avu, hvor der er deltagerbetaling. På FVU-matematik var det i 2017/18 23 % af deltagerne med indvandrerbaggrund, som havde en videregående uddannelse.

Tidligere undersøgelser af FVU har peget på, at en stor andel deltagere med indvandrerbaggrund på FVU kan betyde, at voksne af dansk oprindelse opfatter tilbuddet som mindre relevant (EVA, 2005, 2012). Den faldende aktivitet på VUC'erne kan være en medvirkende forklaring på det faldende antal deltagere med dansk oprindelse på FVU, fordi en stadig større andel af aktiviteten finder sted på sprogcentre.

Samlet set peger resultaterne på, at der især er brug for at tiltrække flere voksne med dansk oprindelse til FVU. Samtidig bør det overvejes, om FVU i nogle tilfælde foretrækkes på grund af deltagerbetalingen på alternative tilbud, og ikke fordi FVU dækker deltagerens læringsbehov bedst.

Øvrige resultater

Aktiviteten på FVU forskydes fra trin 1 til højere trin

Selvom aktiviteten på både FVU-læsning og FVU-matematik fortsat er størst på trin 1, har stigningen i aktiviteten siden 2015 især fundet sted på de højere trin. Det kan dels skyldes nye regler fra 2015, hvor trin 4 på FVU-læsning og trin 2 på FVU-matematik giver adgang til erhvervsuddannelserne, og dels at der i 2015 kom ændrede sprogkrav i forbindelse med ansøgning om dansk statsborgerskab.

Det er positivt, at deltagerantallet er steget på de højere trin på FVU. Imidlertid er det kritisk, at antallet af deltagere på trin 1, både på FVU-læsning og på FVU-matematik, som henvender sig til de voksne, der har de svageste basale færdigheder, er faldet fra 2013/14 til 2017/18. Det peger på, at der er brug for i højere grad at fokusere på de voksne, som har de allersvageste basale færdigheder.

Størstedelen af deltagerne afslutter FVU uden prøve

Mere end halvdelen af deltagerne i hele tiårsperioden gennemførte FVU-læsning uden prøve. Andelen, der gennemførte uden prøve, er dog faldet fra 57 % i 2015/16 til 52 % i 2017/18. Også på FVU-matematik har omkring halvdelen af deltagerne gennemført uden prøve. Her er andelen faldet fra

2 Der blev indført deltagerbetaling på danskuddannelse for udenlandske arbejdstagere, studerende m.fl, såkaldte S-kursister pr. 1 juli 2018. Ifølge Aftale mellem Regeringen, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Alternativet om Finansloven for 2020 (2.december 2019) afskaffes deltagerbetalingen på danskuddannelse til udenlandske arbejdstagere m.fl. pr. 1.juli 2020.

omkring 60 % i perioden frem til 2012/13 og til lidt under 50 % i de to seneste undervisningsår i perioden. Når deltagerne ikke går til prøve, er det svært at vurdere, hvorvidt de gennem undervisningen har nået de faglige mål. Derfor er det problematisk, at så mange afslutter FVU uden prøve.

En stor andel består ikke FVU-prøverne

I 2015/16 var det 12 % af de deltagere, der gik til prøve på FVU-læsning, der ikke bestod, mens det i 2017/18 var 30 %. På FVU-matematik var det 10 % af de deltagere, der gik til prøve i 2015/16, der ikke bestod, mens det i 2017/18 var 17 %. Da vi kun har tal for de seneste tre år, kan vi ikke vide, om der er tale om en mere permanent situation, men tallene giver anledning – især for FVU-læsning – til at overveje, om der også er mange, som ikke har nået de faglige mål, blandt den store gruppe af deltagere, der ikke går til prøve.

Deltagerne på FVU bliver yngre

Andelen af deltagere under 25 år på FVU-læsning er steget markant siden 2008/09. Dengang var det under 1 % af deltagerne, som var under 25 år. I 2017/18 var hver femte deltager under 25 år. Også andelen af 25-34-årige er steget kraftigt i samme periode fra 24 % til 34 %. Andelen af voksne på 35 år og derover er modsat faldet fra 75 % til 46 %.

Også på FVU-matematik er andelen af deltagere under 25 år steget markant siden 2008/09, hvor aldersgruppen stod for under 1 % af det samlede antal deltagere. I 2017/18 udgjorde andelen 41 % af deltagerne. Andelen af 25-34-årige er også steget i perioden, om end ikke lige så stærkt som gruppen under 25 år. Andelen af voksne på 35 år og derover er derimod faldet fra 64 % til 28 %.

For begge fag er der dog grund til at forvente, at antallet af deltagere under 25 år vil falde væsentligt i de kommende år efter indførelsen af Forberedende Grunduddannelse (FGU).

PIAAC estimerede, at 74 % af de voksne med svage læsefærdigheder i 2011-12 var 35 år og derover. Det tilsvarende tal for voksne med svage regnefærdigheder var 68 %. Resultaterne peger derfor på, at der er brug for, at FVU i højere grad tiltrækker voksne på 35 år og derover.

Kønsfordelingen på FVU er stadig skæv

Kvinder deltager i højere grad end mænd i FVU. Kvinder har i hele tiårsperioden med mindre udsving udgjort omkring 60 % af deltagerne på FVU-læsning. PIAAC estimerede, at 45 % af voksne med svage læsefærdigheder i 2011-12 var kvinder, og 55 % var mænd. Det har således i hele tiårsperioden været en særlig udfordring at nå mænd med svage læsefærdigheder.

Ser man på FVU-matematik, var der nogenlunde lige mange mænd og kvinder blandt deltagerne frem til 2013/14. Siden da har andelen af kvinder været højere end andelen af mænd. Forskellen har i de seneste år være markant stigende. Hvor kvinderne i 2008/09 udgjorde 52 % af deltagerne på FVU-matematik, er denne andel i 2017/18 nået op på samme niveau som FVU-læsning, nemlig 60 %. PIAAC estimerede, at 53 % af de voksne med svage regnefærdigheder i 2011-12 var kvinder, og 47 % mænd.

Resultaterne peger således på, at der fortsat især er brug for at tiltrække flere mænd til FVU.

De fleste kortuddannede, der starter på FVU-fagenes trin 1, fortsætter ikke på et højere FVU-trin

63 % af de kortuddannede deltagere på FVU-læsning trin 1 i 2015/16 deltog ikke i FVU-læsning på et højere trin inden for det samme eller de to følgende undervisningsår. I perioden fra 2008/09 til 2015/16 er der dog en stigende andel af de kortuddannede deltagere på FVU-læsning trin 1, som efterfølgende starter på et højere trin på FVU-læsning.

Blandt de kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1 i 2015/16 var det 72 %, som ikke deltog i FVU-matematik trin 2 inden for det samme eller et af de to følgende undervisningsår. Fra 2008/09 til 2015/16 er andelen dog stigende.

International forskning såvel som mindre danske undersøgelser peger på, at deltagelse på et relativt begrænset forløb, som FVU's trin 1, ofte ikke giver et tilstrækkeligt løft i færdigheder, hvilket fremgår af en vidensopsamling, som EVA har lavet (EVA, 2016). Derfor er det en udfordring, at så mange af de kortuddannede deltagere på FVU-fagenes laveste trin ikke efterfølgende deltager på et højere trin. En del af de kortuddannede deltagere, som ikke deltager i FVU på et højere trin, deltager dog i anden uddannelse efterfølgende og kan ad den vej måske få løftet deres basale færdigheder.

En ud af fire kortuddannede deltagere på FVU-læsning trin 1 deltager ikke efterfølgende i anden uddannelse

26 % af de kortuddannede deltagere på FVU-læsning trin 1 deltog i 2015/16 hverken i FVU-læsning på et højere trin eller anden uddannelse inden for det samme eller de to følgende undervisningsår. Andelen er dog faldet i perioden fra 2008/09 til 2015/16.

Analysen viser desuden, at andelen af kortuddannede deltagere, som ikke går videre til anden uddannelse efter FVU-læsning trin 1 i 2015/16, er 17 % på VUC'er og 19 % på erhvervsskoler, mens det er 35 % på sprogcentre og i oplysningsforbund.

Blandt de kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1 i 2015/16 var det 17 % i 2015/16, som ikke deltog i FVU-matematik trin 2 eller anden uddannelse inden for det samme eller de to følgende undervisningsår. Det er således en lavere andel end for FVU-læsning trin 1. Hvad angår brug af anden uddannelse efter FVU-matematik, er der ikke en markant forskel mellem typer af udbydere.

Det er kritisk, at der er en fjerdedel af de deltagere på FVU-læsning, som har de svageste færdigheder og mindst uddannelse, hvor trin 1 ikke inden for et par år bliver fulgt op med undervisning på et højere niveau. Resultaterne giver anledning til at overveje, om der kan gøres mere for at fastholde kortuddannede deltagere i uddannelse gennem et øget fokus på vejledning og vedholdenhed, og om dette, hvad angår FVU-læsning, i særlig grad er nødvendigt på sprogcentre og i oplysningsforbund.

Halvdelen af de kortuddannede deltagere på FVU fortsætter på anden uddannelse

Fra undervisningsårene 2010/11 til og med 2015/16 var det med undtagelse af et enkelt år samlet set omkring halvdelen af de kortuddannede deltagere på FVU-læsning, som fortsatte med anden uddannelse inden for det samme eller de to følgende undervisningsår. Almen Voksenuddannelse (avu) er den type uddannelse, som flest – og en stigende andel – af deltagerne fortsætter på.

Fra 2012/13 til 2015/16 var det samlet set godt halvdelen af de kortuddannede deltagere på FVU-matematik, som fortsatte med anden uddannelse inden for det samme eller de to følgende undervisningsår. Også her er det især avu, deltagerne fortsætter på.

Samlet set tegner der sig et billede af, at FVU især fungerer som fødekanal til avu og i mindre omfang direkte til de erhvervsrettede uddannelser. Det kan give anledning til at overveje, om FVU-aktiviteten med fordel kan øges på erhvervsskolerne for derved at styrke FVU-deltagernes overgang til anden uddannelse. Set i et lidt længere perspektiv, kan man dog forestille sig, at deltagere på FVU, efter deres efterfølgende deltagelse i avu, ender med at påbegynde en erhvervsuddannelse.

Om datagrundlaget

Analyserne er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik for alle de personer, der har deltaget i FVU i en tiårig periode fra 2008/09 til 2017/18.

Undervisningsåret 2018/19 indgår ikke i analysegrundlaget, fordi der først foreligger data for dette undervisningsår hos Danmarks Statistik i foråret 2020. Analysegrundlaget er som udgangspunkt antallet af unikke deltagere pr. fag og pr. skoleår, dvs. at en person som udgangspunkt kun kan optræde én gang på fx FVU-læsning. I nogle delanalyser er der dog foretaget andre afgrænsninger, herunder i forhold til antallet af unikke deltagere i hele perioden eller antallet af unikke deltagere for hvert skoleår inden for de enkelte trin. I de tilfælde fremgår det af teksten.

2 Indledning

Undersøgelsen har haft som formål at belyse udviklingen i brugen af Forberedende Voksenundervisning (FVU) i tiårsperioden fra undervisningsåret 2008/09 til og med 2017/18 med henblik på:

- Aktiviteten med hensyn til deltagelse på FVU, både samlet set og på de forskellige trin inden for FVU-læsning og FVU-matematik
- Afslutningsformer på FVU, herunder hvor mange der afslutter med eller uden prøve
- Deltagerprofilen på FVU-læsning og FVU-matematik med hensyn til køn, alder, herkomst, uddannelsesbaggrund og beskæftigelsesstatus
- Overgangen fra FVU-læsning trin 1, hhv. FVU-matematik trin 1, til højere trin på FVU inden for to undervisningsår med udgangspunkt i kortuddannede deltagere i FVU i undervisningsårene 2008/09 til og med 2015/16
- Overgangen fra FVU til anden uddannelse inden for to undervisningsår med udgangspunkt i kortuddannede deltagere i FVU i undervisningsårene 2008/09 til og med 2015/16.

2.1 Metode

Rapporten indeholder deskriptive analyser af aktiviteten og profilen for deltagerne på FVU samt af deltagernes videre uddannelsesforløb. Analyserne er baseret på registerdata fra Danmarks Statistik for alle de personer, der har deltaget i FVU i en tiårig periode fra 2008/09 til 2017/18. Undervisningsåret 2018/19 indgår ikke i analysegrundlaget, fordi der først foreligger data for dette undervisningsår hos Danmarks Statistik i foråret 2020. Populationen er dannet på baggrund af et udtræk af alle kursusdeltagelser på FVU i perioden. Analyserne er gennemført på baggrund af opgørelser over antallet af unikke deltagere, dels på FVU-fagene FVU-læsning, FVU-matematik og FVU-Start, og dels på de forskellige trin inden for fagene.

2.1.1 Aktiviteten målt i unikke deltagere

Vi har valgt at opgøre aktiviteten som unikke deltagere, også kaldet CPR-kursister, frem for antal årselever. Når aktiviteten opgøres i antal årselever, som er den mest almindelige måde at opgøre aktivitet på, er der fokus på den aktivitet, som ligger til grund for FVU-udbydernes finansiering af aktiviteten. Opgør man aktiviteten på denne måde, vil personer, der deltager mere end en gang inden for et undervisningsår, herunder på samme type kursus, tælle med flere gange. Ved at opgøre aktiviteten som unikke deltagere får vi derfor et mere præcist billede af, hvor mange voksne der har svage basale færdigheder, og et mere præcist billede af deltagerprofilen. Undervisningsår er opgjort, så de løber fra 1. juli-30. juni.

2.1.2 PIAAC som referenceramme med hensyn til målgruppen for FVU

For at få et indtryk af FVU-indsatsens omfang i forhold til målgruppens størrelse har vi som en del af vores analysestrategi sammenholdt resultaterne af den deskriptive analyse af aktivitet og deltagerprofil på FVU med resultater fra den internationale undersøgelse Programme for the International Assessment of Adult Competencies (PIAAC) fra 2011-12. PIAAC er den hidtil mest omfattende undersøgelse af danskernes basale færdigheder (Rosdahl et al., 2013). I PIAAC-undersøgelsen testede man læse-, regne- og it-færdigheder hos en stikprøve på 7328 voksne danskere mellem 16 og 65 år. På baggrund af stikprøven estimerede man dels, hvor mange voksne danskere der i 2011-12 havde svage hhv. læse-, regne og it-færdigheder, dels hvordan profilen var på gruppen af voksne danskere med svage basale færdigheder på en række baggrundsvariable, herunder køn, alder, uddannelse, herkomst og arbejdsmarkedstilknytning.

Det er ikke muligt præcist at koble trinene på FVU med de skalaer, PIAAC benytter. Men vi kan antage, at der vil være voksne med svage læsefærdigheder, hhv. regnefærdigheder, på alle trin på FVU-læsning, hhv. FVU-matematik, dog især på de laveste trin. På grund af denne usikkerhed har vi valgt både at se på aktiviteten, hhv. deltagerprofilen, på FVU-fagene samlet set og særskilt for FVU-fagenes trin 1.

Man skal være opmærksom på, at målgruppen af voksne med svage basale færdigheder har ændret sig siden 2011-12, både med hensyn til det samlede antal voksne og fordelingen af disse på baggrundsvariable. Blandt andet som følge af indvandring og udvandring såvel som tilgang og afgang fra målgruppen af 16-65-årige som følge af aldersudviklingen. Ifølge den internationale undersøgelse af 15-åriges færdigheder i bl.a. læsning og matematik, Programme for International Student Assessment (PISA), vil der fortsat komme nye generationer af unge ind i målgruppen med svage basale færdigheder. Med andre ord ændrer størrelsen og profilen på deltagerne i målgruppen af voksne med svage basale færdigheder sig hele tiden, hvor nye kommer til, mens andre forlader gruppen.

Hvad angår deltagerprofilen, gør det sig dog gældende, at når man ser på en så stor andel af befolkningen, som de 16-65-årige udgør, vil befolkningsprofilen med hensyn til køn, alder, uddannelse, herkomst og arbejdsmarkedstilknytning kun ændre sig marginalt år for år (se også Rosdahl, 2019). Jo flere år der går, desto større bliver usikkerheden imidlertid i forhold til at bruge PIAAC som baseline. Der er derfor grund til ikke at læse tallene fra PIAAC alt for talnært, når de bruges som referenceramme. Med det udgangspunkt er det vores samlede vurdering, at det giver mening at bruge PIAAC's resultater som det bedste bud på omfanget af voksne med svage basale færdigheder og på profilen for målgruppen.

2.2 Bemanding

Projektet er gennemført af en projektgruppe bestående af:

- Seniorkonsulent Sia Hovmand Sørensen (projektleder)
- Chefkonsulent Michael Andersen
- Konsulent Yakup Bas
- Konsulent Emilie Schram
- Juniorkonsulent Sabine Verning.

3 Aktiviteten på FVU

Vi giver i dette kapitel et overblik over aktiviteten på FVU fra undervisningsåret 2008/09 til og med 2017/18[3]. Vi opgør både antallet af unikke deltagere i perioden og antallet af unikke deltagere pr. undervisningsår, dels samlet set for hvert af FVU-fagene FVU-læsning, FVU-matematik og FVU-Start, dels på de forskellige trin inden for FVU-læsning og FVU-matematik. Vi har valgt at opgøre aktiviteten som unikke deltagere, også betegnet CPR-kursister, frem for antal årselever[4] for at få et mere præcist billede af, hvor mange voksne med svage basale færdigheder der har deltaget i FVU (se også metodebeskrivelse i afsnit 2.2).

Antallet af FVU-deltagere er mere end fordoblet i tiårsperioden, både på FVU-læsning og FVU-matematik. I undervisningsåret 2017/18 var der 25.800[5] deltagere i FVU-læsning. Det er en stigning på 111 % i forhold til de 12.300 deltagere i FVU-læsning i 2008/09. Stigningen i antallet af deltagere i FVU-matematik har også været på 111 %, dog med lavere deltagerantal, fra 4.000 deltagere i undervisningsåret 2008/09 til 8.500 deltagere i 2017/18.

Når vi sammenholder aktiviteten i tiårsperioden med PIAAC's estimater fra 2011-12 på målgruppernes størrelse, peger det på, at det langt fra er alle voksne med svage basale færdigheder, der har deltaget i FVU.

I det følgende ser vi nærmere først på FVU samlet set, dernæst på FVU-læsning og FVU-matematik hver for sig. Vi har ikke lavet nærmere analyser af aktiviteten på FVU-Start, der er et nyt fag i mundtlig fremstilling, der kun har været permanent siden 1. januar 2017.

3.1 Fordobling af FVU-aktiviteten på ti år

Antallet af deltagere på både FVU-læsning og FVU-matematik er som nævnt mere end fordoblet fra 2008/09 til 2017/18. Antallet af deltagere på FVU-læsning er væsentligt større end på FVU-matematik og udgør i hele perioden mindst to tredjedele af deltagerne på FVU. FVU-start har efter det første halvandet år den mindste aktivitet af de tre FVU-fag, som indgår i undersøgelsen. I 2017/18 var der 4.100 deltagere på FVU-Start. Samlet set er antallet af unikke deltagere – som også betegnes CPR-kursister – på alle FVU-hold steget fra 14.200 personer i 2008/09 til 31.500 personer i 2017/18.

Udviklingen i hhv. aktiviteten på FVU samlet set og på hvert af de tre fag fremgår af figur 3.1.

3 Undervisningsår er opgjort, så det løber fra 1. juli-30. juni.

4 Når aktiviteten opgøres i antal årselever, som er den mest almindelige måde at opgøre aktivitet på, er der fokus på den aktivitet, som ligger til grund for FVU-udbydernes finansiering af aktiviteten. Opgør man aktiviteten på denne måde, vil personer, der deltager mere end en gang inden for et undervisningsår, herunder på samme type kursus, tælle med flere gange.

5 Bemærk, at tallene her og i det følgende er afrundet til nærmeste hele hundrede for læsbarhedens skyld.

FIGUR 3.1

Antal unikke deltagere på FVU i perioden 2008/09-2017/18

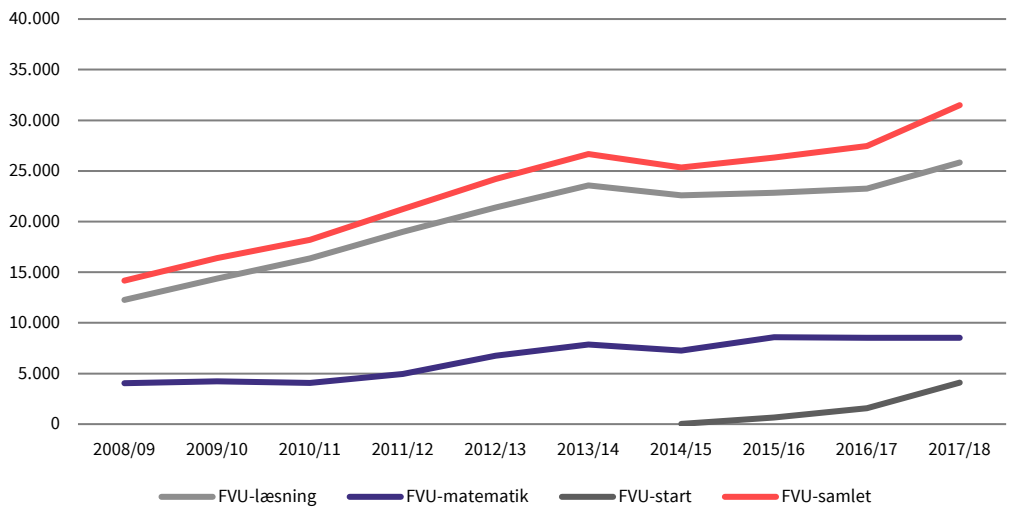

Kilde: Danmark Statistik.
Note: En deltager optræder kun en gang pr. undervisningsår på hvert af de tre fag. Den samlede FVU-aktivitet er ligeledes opgjort, så en deltager kun kan optræde en gang pr. undervisningsår, uanset hvilket FVU-hold deltageren har deltaget på.

Figuren viser, at FVU-læsning udgør hovedparten af aktiviteten på FVU, og at antallet af deltagere på FVU-læsning er steget fra 12.300 deltagere i 2008/09 til 25.800 deltagere i 2017/18, svarende til en stigning på 111 %. Et nærmere blik på udviklingen i aktiviteten på FVU-læsning viser, at størstedelen af stigningen fandt sted frem til undervisningsåret 2013/14, hvorefter aktiviteten stagnerede frem til 2016/17. Herefter er der igen sket en stigning fra 23.200 deltagere i 2016/17 til 25.800 deltagere i 2017/18.

Stagnationen i aktiviteten på FVU-læsning fra 2013/14 til 2016/17 hænger sammen med forskellige udviklinger med hensyn til fordelingen af deltagere på de forskellige læsetrin og på typer af institutioner, der udbyder FVU. Det ser vi nærmere på i afsnit 3.2 og 3.4.

På FVU-matematik har der været en tilsvarende stor stigning i antallet af deltagere fra 4.000 i 2008/09 til 8.500 deltagere i 2017/18, hvilket også svarer til en stigning på 111 %. Udviklingen i aktiviteten på FVU-matematik har været mere ujævn i perioden end på FVU-læsning. Stigningen i FVU-matematik fandt især sted fra 2010/11 til 2013/14 og i 2015/16. I de fleste af årene har der stort set været tale om status quo. Det gælder blandt andet i de tre sidste undervisningsår i perioden. Også stagnationen i FVU-matematik i de sidste år i perioden hænger sammen med forskellige udviklinger med hensyn til fordelingen på trin og typer af udbydere. Det ser vi nærmere på i afsnit 3.3 og 3.5.

3.2 Aktiviteten på FVU sammenholdt med PIAAC-resultater

Ved at sammenholde aktiviteten på FVU med antallet af voksne med svage basale færdigheder, som blev estimeret i PIAAC-undersøgelsen i 2011-12, får vi et indtryk af, i hvilket omfang FVU når sin målgruppe. Hvad angår antallet af voksne med svage basale færdigheder i Danmark, må vi dog

tage forbehold for, at målgruppen har ændret sig siden PIAAC's estimater i 2011-12. PIAAC's estimater er imidlertid de bedste, vi har for målgruppens størrelse (se også metodebeskrivelse i afsnit 2.2.).

Der har fra 2008/09 til 2017/18 i alt været 135.700 unikke deltagere på FVU-læsning. Det svarer til ca. en ud af fire af de 580.000 voksne, som PIAAC-undersøgelsen estimerede, havde svage læsefærdigheder i 2011-12. Vi ved ikke, om alle deltagere på FVU-læsning har svage læsefærdigheder, som de er defineret af PIAAC (se også metodeovervejelser i afsnit 2.2.). Ser vi med dette udgangspunkt alene på FVU-læsning trin 1, som er målrettet de voksne, der har de svageste læsefærdigheder, har der været 70.000 unikke deltagere i tiårsperioden. Det svarer til ca. en ud af otte af de voksne, som PIAAC-undersøgelsen estimerede, havde svage læsefærdigheder i 2011-12.

Ser vi på deltagelsen i FVU-matematik, har der i samme periode været 53.100 unikke deltagere. Det svarer til en ud af ti af de 531.000 voksne, som PIAAC estimerede, havde svage regnefærdigheder i 2011-12. Ligesom for FVU-læsning ved vi ikke, om alle deltagere på FVU-matematik har svage regnefærdigheder, som defineret af PIAAC. Ser vi alene på FVU-matematik trin 1, der er målrettet de voksne, der har de svageste regnefærdigheder, har der i perioden været 36.000 unikke deltagere, hvilket svarer til ca. en ud af fjorten af de voksne, som PIAAC estimerede, havde svage regnefærdigheder i 2011-12.

Selvom det samlede antal af voksne i målgruppen har ændret sig siden PIAAC's estimater i 2011-12, er det dog efter alt at dømme meget langt fra alle voksne med svage basale færdigheder, der har deltaget i FVU inden for de seneste ti år. Resultaterne peger på, at FVU-læsning i højere grad end FVU-matematik når målgruppen. Resultaterne peger på, at der fortsat er god grund til at have fokus på at styrke voksne danskeres basale færdigheder.

3.3 Aktiviteten flytter sig fra trin 1 til de højere trin på FVU-læsning

Der er betydelige forskelle mellem aktivitetsudvikling på FVU-læsning trin 1 og på de tre højere trin på FVU-læsning. Det fremgår af figur 3.2. Figuren viser fordelingen af udviklingen på de fire trin under FVU-læsning, målt som antallet af unikke deltagere pr. undervisningsår på de enkelte trin.

FIGUR 3.2

Udviklingen i antal unikke deltagere på de fire trin på FVU-læsning i perioden 2008/09-2017/18

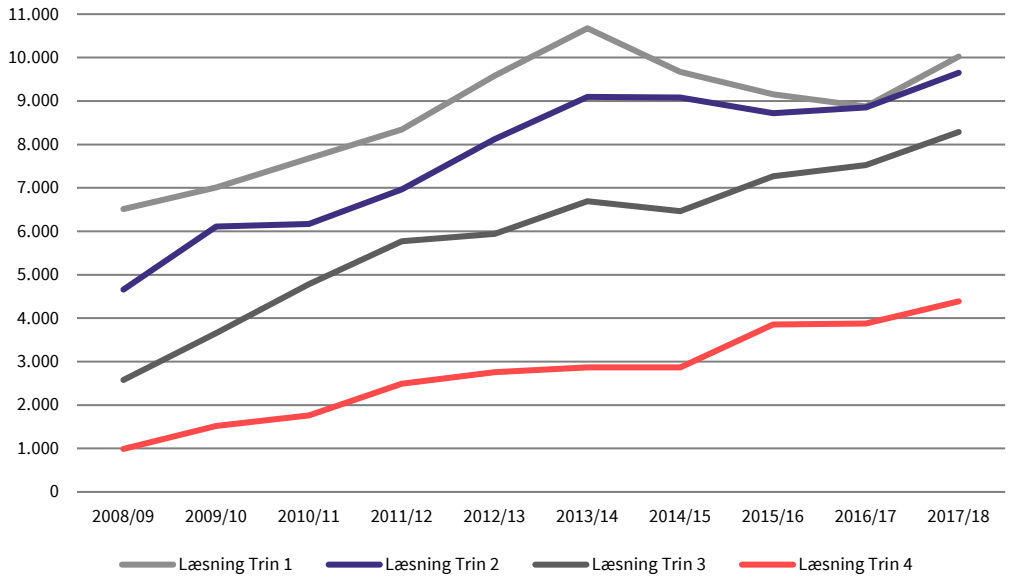

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på de enkelte trin på FVU-læsning. En deltager, der samme år deltager to gange på samme trin, optræder kun én gang, mens samme deltager godt kan optræde på to forskellige trin samme år.

FVU-læsning trin 1 har, som det ses af figuren, det højeste antal deltagere i alle ti undervisningsår i perioden. Antallet af deltagere på FVU-læsning trin 1 er steget fra 6.500 deltagere i 2008/09 til 10.700 deltagere i 2013/14. Herefter faldt aktiviteten frem til 2016/17, hvor der var 8.800 deltagere på trin 1. I det seneste undervisningsår, 2017/18, er antallet steget igen og er på 10.000 deltagere og har altså ikke helt nået op på samme niveau som i 2013/14. For hele tiårsperioden er der tale om en stigning på 54 %.

Antallet af deltagere på de højere trin er steget væsentligt mere, når man ser på den samlede tiårsperiode. På FVU-læsning trin 2 er der tale om mere end en fordobling, mens aktiviteten på FVU-læsning trin 3 er mere end tredoblet, og aktiviteten på FVU-læsning trin 4 er mere end firedoblet. Siden 2013/14 er der således en relativt større andel af den samlede aktivitet på FVU-læsning, som finder sted på de tre højeste trin inden for FVU-læsning.

Denne udvikling skal ses i sammenhæng med nye regler med hensyn til, hvad FVU-læsning trin 4 kan bruges til. I forbindelse med indførelsen af adgangskrav på erhvervsuddannelserne fra august 2015 blev det bestemt, at en bestået prøve i FVU-læsning trin 4 kan træde i stedet for kravet om at have opnået mindst 02 i folkeskolens afgangsprøve i dansk. Dette kan forklare den større interesse for FVU-læsning trin 4 efter 2014/15 og indirekte den større interesse for FVU-læsning trin 2 efter 2015/16 og for FVU-læsning trin 3 efter 2014/15, da de to trin kan føre videre til FVU-læsning trin 4.

Hertil kommer, at der i 2015 blev indført nye sprogkrav i forbindelse med ansøgning om dansk statsborgerskab, hvor det blev besluttet, at ansøgere fremover skulle bestå Dansk 3. I den forbindelse blev der givet adgang til, at man kunne tilmelde sig prøven i Dansk 3 som selvstuderende, hvis man havde bestået FVU-læsning trin 2. Desuden blev det bestemt, at en bestået prøve i FVU-

læsning trin 4 kunne træde i stedet for Dansk 3. For nogle ansøgere, der opfylder skærpede krav, blev det besluttet, at de skulle bestå Dansk 2, og at blandt andet en bestået prøve i FVU-læsning på mindst trin 2 kunne træde i stedet for Dansk 2 (Udlændinge- og Integrationsministeriet, 2015). Disse regler kan også være medvirkende til en øget aktivitet på FVU-læsning trin 2, 3 og 4.

Det er positivt, at der er en øget aktivitet på FVU-læsning samlet set. Når en stor del af denne øgede aktivitet finder sted på de tre højeste trin på FVU-læsning, betyder det, at flere deltagere forlader FVU med et højere færdighedsniveau, og det er i sig selv positivt. Samtidig er det dog kritisk, at aktiviteten på det laveste læsetrin, som netop retter sig mod de svageste læsere, og som kan være indgang til de højere FVU-trin, har været faldende i tre af de seneste fire undervisningsår i perioden og i 2017/18 er på et lavere niveau end i 2013/14.

3.4 Aktiviteten flytter sig fra trin 1 til trin 2 på FVU-matematik

Aktiviteten på FVU-matematik udvikler sig i perioden fra 2008/09 til 2017/18 forskelligt på de to trin. Det fremgår af figur 3.3. Figuren viser fordelingen af udviklingen på de to trin under FVU-matematik, målt som antallet af unikke deltagere pr. undervisningsår på de to trin.

FIGUR 3.3

Udviklingen i antal unikke deltagere på de to trin på FVU-matematik i perioden 2008/09-2017/18

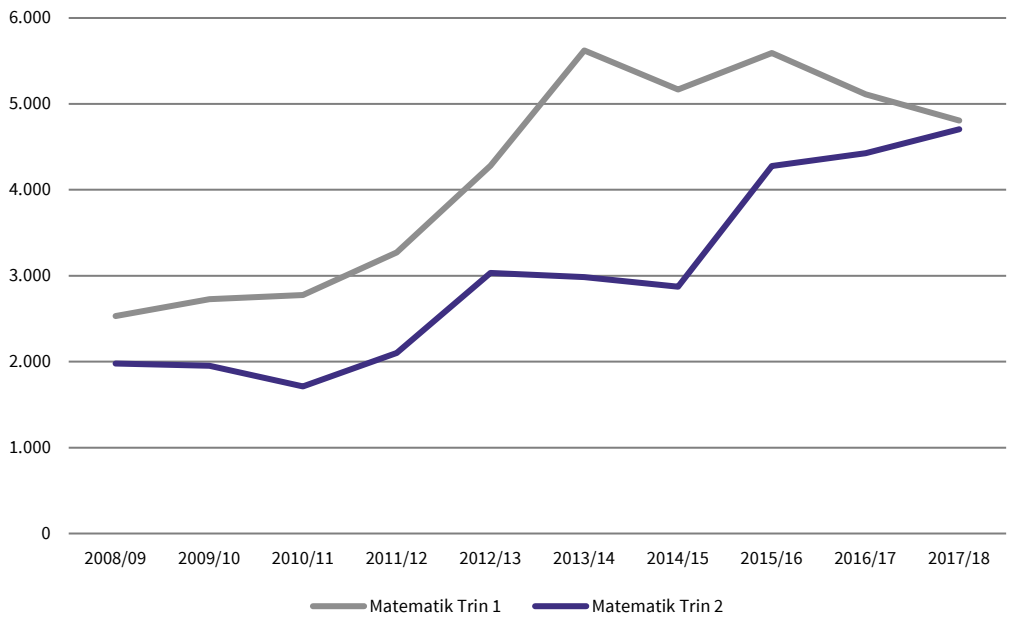

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser unikke deltagere pr. undervisningsår på de to trin på FVU-matematik. En deltager, der samme år deltager to gange på samme trin, optræder kun én gang, mens samme deltager godt kan optræde på to forskellige trin samme år.

På FVU-matematik trin 1 var der i 2008/2009 2.500 deltagere. I 2017/18 var der 4.800 deltagere. Dette svarer til, at deltagerantallet i perioden samlet er steget med 88 %. Der er dog sket et fald fra 5.600 deltagere i 2015/16 til 4800 deltagere i 2017/18. På FVU-matematik trin 2 var der i 2008/09

2.000 deltagere, mens der i 2017/18 var 4.700 deltagere. Dette svarer til en stigning i perioden på 135 %. Aktiviteten steg især fra 2014/15, hvor der var 2.900 deltagere.

Sammenholder vi aktiviteten på de to trin på FVU-matematik, ser vi en udvikling, der ligner den for FVU-læsning, hvor aktiviteten frem til og med 2013/14 især fandt sted på trin 1. Herefter faldt den frem til 2017/18, mens aktiviteten steg markant på trin 2. Som på de højere trin på FVU-læsning må stigningen i aktiviteten på FVU-matematik trin 2 ses i lyset af de nye optagelseskrav på erhvervsuddannelserne.

Som for FVU-læsning er det positivt, at flere deltagere afslutter FVU-matematik på et højere niveau. Samtidig er det dog kritisk, at aktiviteten på FVU-matematik trin 1, som retter sig mod de voksne, der har de svageste regnefærdigheder, er faldet de sidste år i perioden.

3.5 Væksten i aktiviteten på FVU-læsning siden 2013/14 har fundet sted på sprogcentre og i oplysningsforbund

Der har fundet en meget væsentlig ændring sted med hensyn til fordelingen af aktiviteten på FVU-læsning på de forskellige typer af udbydere af FVU. FVU udbydes af en række forskellige typer udbydere, hovedsageligt VUC'er, sprogcentre, oplysningsforbund og erhvervsskoler. Fordi de forskellige typer udbydere er væsentligt forskellige med hensyn til deres øvrige uddannelsesudbud, og dermed hvilke voksne der tiltrækkes af FVU-tilbuddet hos udbydertypen, er det interessant at se på udviklingen i aktiviteten fordelt på de forskellige udbydertyper. For FVU-læsning er fordelingen af aktiviteten på udbydertyper vist i figur 3.4.

FIGUR 3.4

Antal deltagere på FVU-læsning fordelt på udbydertyper

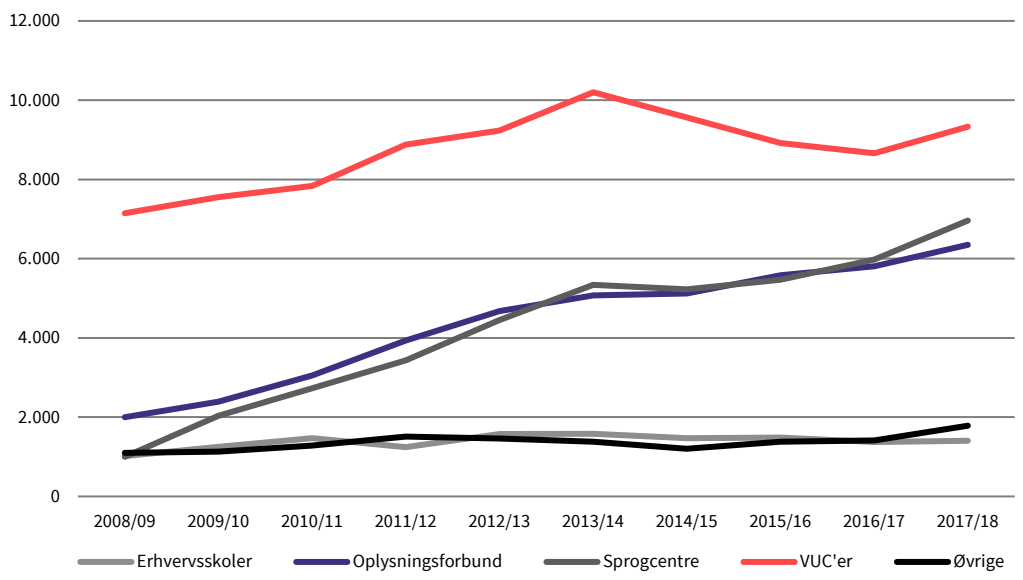

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser unikke deltagere pr. undervisningsår for hver udbydertype. En deltager, der samme år deltager i mere end et kursus hos samme typer udbyder, optræder kun én gang, mens samme deltager godt kan optræde mere end en gang hos forskellige typer udbydere samme år.

Figuren viser, at aktiviteten på FVU-læsning steg nogenlunde i samme takt fra 2008/09 til 2013/14 på VUC'er, sprogcentre og oplysningsforbund. Men herefter finder stigningen i aktiviteten frem til 2016/17 først og fremmest sted på sprogcentre og oplysningsforbund, mens der er tale om et relativt stort fald i aktiviteten på VUC'erne. Denne udvikling ser dog ud til at være vendt i det seneste år i perioden, selvom aktiviteten på VUC'erne i 2017/18 fortsat ligger under niveauet fra 2013/14. Figuren viser også, at erhvervsskoler og andre typer institutioner, som udbyder FVU, står for en relativt lille del af den samlede aktivitet på FVU-læsning.

Denne udvikling har betydet, at hvor VUC'erne i 2008/09 stod for 58 % af aktiviteten, stod de i 2017/18 kun for 36 % af aktiviteten. Til gengæld har sprogcentrene øget deres andel af aktiviteten fra 8 % til 27 %, og oplysningsforbundene fra 16 % til 25 % i samme periode. Der har således været en meget væsentlig ændring med hensyn til de forskellige typer udbyderes andel af aktiviteten på FVU-læsning.

VUC'erne har ikke i de seneste år i perioden bidraget til, at FVU-læsning når en større andel af målgruppen, hvilket er en bekymrende udvikling i lyset af VUC'ernes centrale rolle i forhold til udbuddet af FVU. VUC'erne har et styringsmæssigt ansvar for det samlede udbud af FVU, som de øvrige udbydere, der er driftsoverenskomstparter, ikke har. Det er også en bekymrende udvikling, fordi VUC'erne er eneste udbyder af avu, som er den mest brugte videre uddannelsesvej for kortuddannede deltagere på FVU, hvilket vi ser på i kapitel 7. Samtidig kan den faldende aktivitet på VUC'erne være en medvirkende forklaring på en tydelig udvikling i deltagerprofilen på FVU-læsning, hvilket vi ser nærmere på i kapitel 5.

3.6 Væksten i aktiviteten på FVU-matematik har siden 2013/14 især fundet sted på sprogcentre

Der er også for FVU-matematik sket en ændring i fordelingen af aktiviteten mellem de forskellige typer af udbydere, som det fremgår af figur 3.5. Figuren viser, at størstedelen af aktiviteten på FVU-matematik i hele tiårsperioden har fundet sted på VUC'erne. Om end VUC'ernes andel af den samlede aktivitet har været for nedadgående.

FIGUR 3.5

Antal deltagere på FVU-matematik fordelt på udbydertyper

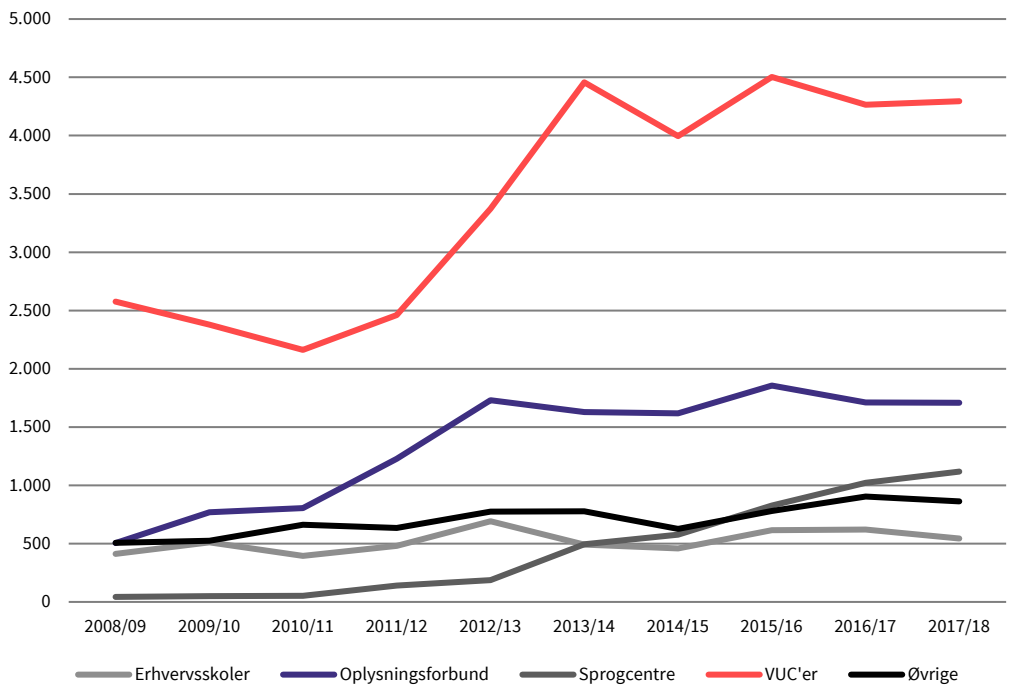

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser unikke deltagere pr. undervisningsår for hver udbydertype. En deltager, der samme år deltager i mere end et kursus hos samme typer udbyder, optræder kun én gang, mens samme deltager godt kan optræde mere end en gang hos forskellige typer udbydere samme år.

På VUC'erne faldt aktiviteten fra 2008/09 til 2010/11, hvorefter den steg kraftigt frem til 2013/14. I de seneste fire år har udviklingen været præget af stagnation. I oplysningsforbundene var der en kraftig stigning i aktiviteten frem til 2012/13, hvorefter der siden 2012/13 har været stagnation. Også aktiviteten på erhvervsskolerne har med mindre udsving været på samme niveau gennem perioden.

Aktiviteten er til gengæld vokset markant på sprogskolerne. Hvor VUC'erne i 2008/09 stod for 64 % af aktiviteten, stod de i 2017/18 for 50 % af aktiviteten. Mens sprogcentrene har øget deres andel af aktiviteten fra 1 % til 13 %. Oplysningsforbundene har i samme periode øget deres aktivitet fra 12 % til 20 %. Der er altså også for FVU-matematik sket en markant ændring i de forskellige typer af udbyderes andel af aktiviteten, om end den er lidt mindre markant end for FVU-læsning.

Som for FVU-læsning ser vi også for FVU-matematik, at VUC'erne ikke i de seneste år i perioden har bidraget til, at FVU-matematik når en større andel af målgruppen, hvilket også i dette tilfælde er en bekymrende udvikling i lyset af VUC'ernes centrale rolle for udbuddet af FVU. Også for FVU-matematik gælder det, at avu, som VUC'erne er eneste udbyder af, er den mest brugte videre uddannelsesvej for kortuddannede deltagere, hvilket vi ser på i kapitel 7. Samtidig kan den faldende aktivitet på VUC'erne være en medvirkende forklaring på en tydelig udvikling i deltagerprofilen på FVU-matematik, hvilket vi ser nærmere på i kapitel 6.

4 Afslutningsformer på FVU

I dette kapitel ser vi nærmere på, hvordan deltagerne afslutter deres forløb på FVU. Resultaterne viser, at omkring halvdelen af deltagerne både på FVU-læsning og FVU-matematik afslutter uden prøve. Andelen af deltagere, der afslutter FVU uden at gå op til prøve, er dog faldet lidt de seneste undervisningsår. Resultaterne viser desuden, at det i de sidste tre år af perioden har været en stigende andel af de deltagere, der går til prøve, der ikke består af prøven.

4.1 Størstedelen af deltagerne på FVU-læsning afslutter uden prøve

Mere end halvdelen af deltagerne i hele tiårsperioden gennemførte FVU-læsning uden at gå til prøve. Andelen, der gennemfører uden prøve, er i de seneste undervisningsår dog faldet lidt fra 57 % i 2015/16 til 52 % i 2017/18. Det fremgår af figur 4.1, der viser udviklingen i fordelingen af afslutningsformer på FVU-læsning fra 2008/09 til 2017/18.

FIGUR 4.1

Fordeling af afslutningsformer for FVU-læsning i perioden 2008/09-2017/18

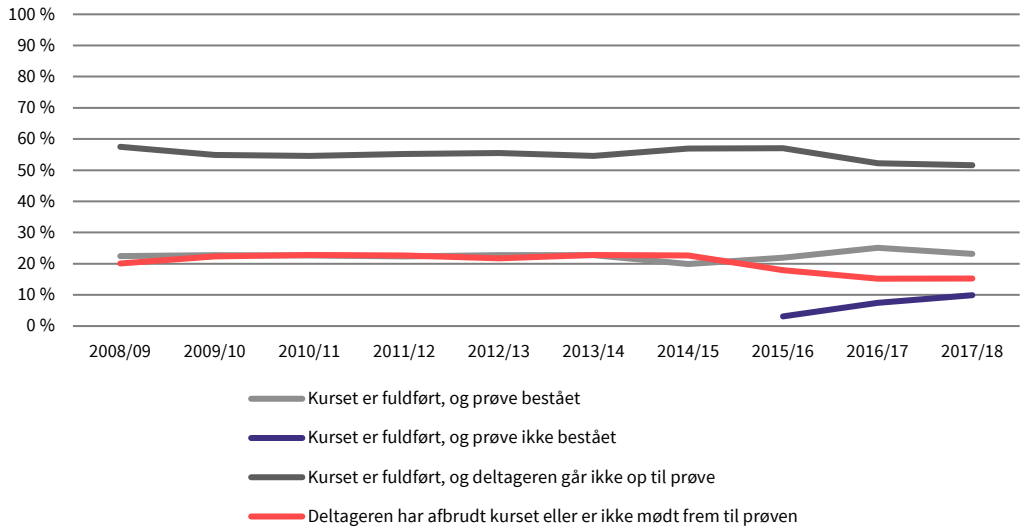

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-læsning. Der er sket en ændring i opgørelsesmetoden for gennemførelse i undervisningsåret 2015/16. Tidligere var forløb, der både var bestået og ikke-bestået, inkluderet i kategorien "Kurset er fuldført, og prøve bestået". Herefter er de delt op i "Kurset er fuldført, og prøve bestået" og "Kurset er fuldført, og prøve ikke bestået".

Det ses af figuren, at andelen af deltagere på FVU-læsning, der har afbrudt forløbet eller ikke er mødt op til prøven, er faldet fra 23 % i 2014/15 til 15 % i 2017/18. Fra 2008/09 til 2014/15 er det mellem 20 % og 23 % af deltagerne, der afslutter med prøve. Herefter sker der en stigning i andelen, som afslutter med prøve (både bestået og ikke-bestået), til hhv. 25 % i 2015/16 og til 33 % i de seneste to undervisningsår i perioden.

Det er positivt, at det er en stigende andel af deltagerne, der går til prøve. Samtidig er det problematisk, at det stadig er over halvdelen af deltagerne, der afslutter FVU-læsning uden prøve, fordi det gør det svært at vurdere, hvorvidt deltagerne gennem undervisningen har nået de faglige mål.

4.2 En stor andel består ikke prøven på FVU-læsning

I 2015/16 var det 12 % af de deltagere, der gik til prøve på FVU-læsning, som ikke bestod, mens det i 2017/18 var 30 %. Det betyder, at næsten hver tredje af dem, der gik til prøve i 2017/18, ikke bestod. Det er en markant udvikling. Før 2015/16 blev det alene registreret, om deltageren gik op til prøven, fra 2015/16 er det registreret, om prøven er bestået eller ikke-bestået. Derfor kan vi kun for de tre sidste undervisningsår i perioden se på udviklingen i andelen, der hhv. består og ikke består prøven. Det betyder også, at vi har til gode at se, om udviklingen er udtryk for et mere permanent fænomen.

At der i 2017/18 er relativt mange deltagere på FVU-læsning, som i en prøvesituation ikke har vist, at de har nået de faglige mål med undervisningen, giver anledning til at overveje, om der så også er mange, som ikke har nået de faglige mål, blandt den store gruppe af deltagere, der ikke går op til prøve.

4.3 Størstedelen af deltagerne på FVU-matematik afslutter uden prøve

For FVU-matematik er det som for FVU-læsning omkring halvdelen af deltagerne, der afslutter uden prøve. Andelen, der gennemfører uden prøve, er dog faldet fra omkring 60 % i perioden frem til 2012/13 til lidt under 50 % i 2016/17 og 2017/18. Det fremgår af figur 4.2, der viser udviklingen i fordelingen af afslutningsformer på FVU-matematik fra 2008/09 til 2017/18.

FIGUR 4.2

Fordeling af afslutningsformer for FVU-matematik i perioden 2008/09-2017/18

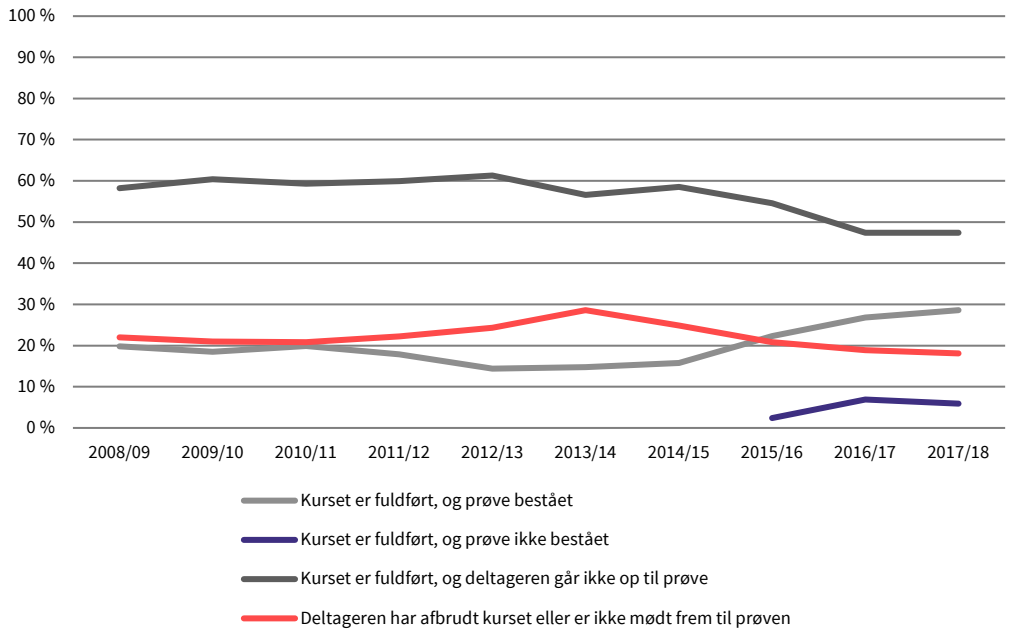

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-matematik. Der er sket en ændring i opgørelsesmetoden for afslutning i undervisningsåret 2015/2016. Tidligere var forløb, der både var bestået og ikke-bestået, inkluderet i kategorien "Kurset er fuldført, og prøve bestået". Herefter er de delt op i "Kurset er fuldført, og prøve bestået" og "Kurset er fuldført, og prøve ikke bestået".

Det ses også af figuren, at andelen, der har afbrudt forløbet eller ikke er mødt op til prøven, er faldet fra 29 % i 2013/14 til 18 % i 2017/18. Figur 4.2 viser desuden, at der siden 2012/13 er sket en stor stigning i andelen af deltagere, der afslutter FVU-matematik med prøve. Denne andel faldt fra 20 % i 2008/09 til 14 % i 2012/13, hvorefter den er steget gradvist til 35 % i 2017/18. Andelen, der går til prøve i FVU-matematik, er i 2017/18 på samme niveau som for FVU-læsning.
Det er positivt, at det er en stigende andel af deltagerne, der går til prøve. Samtidig er det problematisk, at det stadig er knap halvdelen af deltagerne, der afslutter FVU-matematik uden prøve, fordi det gør det svært at vurdere, hvorvidt deltagerne gennem undervisningen har nået de faglige mål.

4.4 En stigende andel består ikke prøven på FVU-matematik

I 2015/16 var det 10 % af de deltagere, der gik til prøve på FVU-matematik, der ikke bestod, mens det i 2017/18 var 17 %. Det er altså godt hver sjette af de deltagere, der gik til prøve i 2017/18, der ikke bestod. Som for FVU-læsning har vi kun tal for, om prøven er bestået, for de seneste tre undervisningsår i perioden. Det betyder også, at vi har til gode at se, om den stigende andel, der ikke består, er udtryk for et mere permanent fænomen.

Vi kan se, at det er en væsentligt lavere andel af deltagerne, der ikke består prøven på FVU-matematik, end på FVU-læsning. Der er dog stadig grund til at være opmærksom på udviklingen i andelen og til at overveje, hvor stor en andel af de mange deltagere der ikke går til prøve, der når de faglige mål med undervisningen.

5 Deltagerprofiler på FVU-læsning

I dette kapitel beskriver vi udviklingen i deltagerprofilen fra 2008/09 til 2017/18 på FVU-læsning. Vi beskriver unikke deltageres[6] profil med hensyn til herkomst, uddannelsesbaggrund, arbejdsmarkedstilknytning, alder og køn.

Resultaterne viser, at der er væsentlige forskelle på, hvor meget forskellige grupper deltager i FVU. Når vi sammenholder resultaterne med den profil på voksne med svage læsefærdigheder, som PIAAC-undersøgelsen estimerede i 2011-12, peger det på, at der er brug for at rette særligt fokus på at rekruttere voksne af dansk oprindelse, mænd og voksne over 35 år til FVU-læsning.

5.1 Mange flere med indvandrerbaggrund på FVU-læsning

Størstedelen af deltagerne på FVU-læsning har indvandrerbaggrund, hvilket fremgår af figur 5.1. Figuren viser også, at forskellen i antallet af deltagere med hhv. dansk oprindelse og indvandrerbaggrund er blevet større siden 2010/11, og især siden 2013/14, hvor antallet af deltagere af dansk oprindelse har været faldende. Denne udvikling betyder, at 75 % af deltagerne på FVU-læsning i 2017/18 har indvandrerbaggrund.

6 Det betyder, at hver deltager kun tæller med én gang pr. undervisningsår.

FIGUR 5.1

Fordeling af deltagernes herkomst på FVU-læsning i perioden 2008/09-2017/18

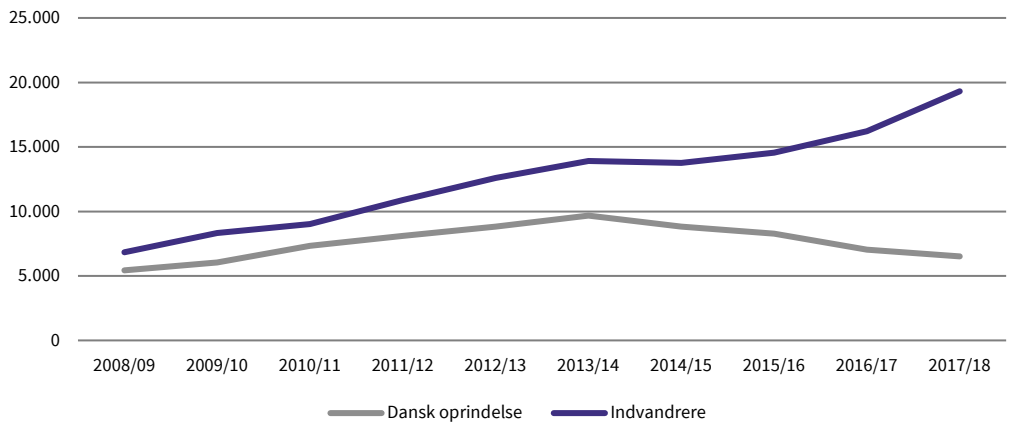

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-læsning. En person kan således kun optræde en gang pr. undervisningsår i FVU-læsning. I gruppen "Dansk oprindelse" indgår også deltagere, som er efterkommere. Efterkommere udgør i den samlede periode 2,2 %, og derfor er gruppen ikke opgjort særskilt.

Antallet af deltagere med dansk oprindelse steg fra ca. 5.400 deltagere i undervisningsåret 2008/09 til 9.700 i undervisningsåret 2013/14, hvorefter det er faldet til 6.500 deltagere i undervisningsåret 2017/18. Antallet af deltagere med indvandrerbaggrund er derimod steget i hele perioden fra 6.800 deltagere i undervisningsåret 2008/09 til 19.300 deltagere i 2017/18.

At deltagere med indvandrerbaggrund udgør en stadigt stigende andel af deltagerne på FVU-læsning, er en tendens, der gør sig gældende på alle fire trin inden for FVU-læsning. Ser man på udviklingen fra undervisningsåret 2008/09 til 2017/18, er andelen af deltagere med indvandrerbaggrund steget fra 65 % til 84 % på FVU-læsning trin 1, fra 55 % til 80 % på FVU-læsning trin 2, fra 45 % til 68 % på FVU-læsning trin 3, og fra 24 % til 58 % på FVU-læsning trin 4.

Når vi deler antallet af deltagere på FVU-læsning op på institutionstyper, kan vi se, at væksten i antallet af deltagere med indvandrerbaggrund især har fundet sted på sprogcentre og – i lidt mindre grad – i oplysningsforbund. Antallet af voksne med indvandrerbaggrund, der deltog i FVU-læsning på et sprogcenter, steg således fra 1.000 deltagere i 2008/09 til 6.600 deltagere i 2017/18. Samtidig steg antallet af deltagere med indvandrerbaggrund, der deltog i FVU-læsning i et oplysningsforbund, fra 1.200 i 2008/09 til 4.100 i 2017/18.

Tidligere evalueringer af FVU fra EVA har vist, at tendensen til en forskydning mellem andelen af deltagere med dansk oprindelse og andelen af deltagere med indvandrerbaggrund også gjorde sig gældende før den tiårsperiode, som vi har analyseret i denne undersøgelse (EVA, 2005, 2012, 2016a). I 2001/02 udgjorde deltagere af dansk oprindelse 63 % af deltagerne på FVU-læsning trin 1 (EVA, 2012: 39). Men siden 2004/05 er andelen af deltagere af dansk oprindelse faldet, og siden 2006/07 har deltagere med indvandrerbaggrund udgjort størstedelen af deltagerne på FVU-læsning trin 1 (EVA, 2012: 39).

Vi ved fra EVA's evaluering af FVU i 2012, at der blandt informanter fra VUC'er var en oplevelse af, at FVU i nogle tilfælde blev brugt som et supplerende tilbud om undervisning i dansk. De gav udtryk for, at de havde mange deltagere, som ikke havde tilstrækkelige sproglige forudsætninger for at deltage i undervisningen. Nogle lærere oplevede derfor, at de i undervisningen var nødt til at fokusere på fx at forklare hverdagsord og mundtlig udtale, og at de derved risikerede, at undervisningen kunne blive oplevet som mindre relevant og vedkommende af dem, der havde dansk som modersmål (EVA, 2012). Der var blandt informanterne forskellige bud på, hvorfor FVU-læsning var blevet så relativt attraktivt for voksne med dansk som andetsprog. Disse bud handlede blandt andet om, at FVU til forskel fra fx AVU ikke fokuserer bredt på politik og kultur, men mere snævert på konkrete færdigheder i læsning og skrivning. Hertil kom, at en bestået prøve i FVU-læsning[7] også dengang kunne bruges i forbindelse med ansøgning om dansk statsborgerskab (ibid.: 40).

Da FVU-læsning er gratis for deltagerne, kan FVU-læsning blive oplevet som mere attraktivt end danskuddannelserne[8] og dansk som andetsprog på avu[9]. For voksne med en videregående uddannelse er dansk som andetsprog på avu forbundet med fuld deltagerbetaling, hvilket betyder en pris på mindst 5.900 kr. pr. niveau i faget. For voksne uden videregående uddannelse er deltagerbetalingen i forbindelse med dansk som andetsprog på avu dog kun 120 kr. pr. niveau i faget.

Resultaterne af denne undersøgelse viser, at der er grund til at overveje, om deltagerbetalingen på alternative uddannelsestilbud betyder, at FVU-læsning vælges, fordi det er gratis, fremfor fordi det bedst imødekommer deltagerens læringsbehov.

Deltagerprofil på FVU sammenholdt med PIAAC

I PIAAC-undersøgelsen estimerede man, at 73 % af de voksne med svage læsefærdigheder var af dansk oprindelse i 2011-12 (Rosdahl et al., 2013: 145). På FVU-læsning samlet set i 2017/18 var andelen af deltagere af dansk oprindelse, som tidligere nævnt, 25 %. Når vi alene ser på deltagerprofilen på FVU-læsning trin 1 i 2017/18, er det 16 % af deltagerne, der er af dansk oprindelse.

Den store forskel på den profil med hensyn til herkomst på voksne med svage læsefærdigheder, som PIAAC fandt, og profilen på deltagere på FVU-læsning i 2017/18 peger på, at der er en væsentlig udfordring i at få flere voksne med dansk oprindelse til at deltage i FVU-læsning. Udviklingen i perioden fra 2013/14 til 2017/18, hvor antallet af deltagere med dansk oprindelse er faldet, og antallet af deltagere med indvandrerbaggrund er steget, viser, at denne udfordring er blevet større i de seneste år i den undersøgte periode.

7 Sprogkravene til ansøgning om statsborgerskab er blevet ændret flere gange de seneste ti år, jf. en gennemgang af periodens forskellige cirkulærer om neutralisation. Fra 2008 til 2013 var sprogkravet en bestået prøve på trin 4, fra 2013 til 2015 var det en bestået prøve på mindst trin 2. Fra 2015 har kravet for de mange ansøgere været en bestået prøve på trin 4, mens ansøgere, der i øvrigt opfylder skærpede krav, skal bestå prøven på mindst trin 2.

8 Der blev indført deltagerbetaling på danskuddannelse for udenlandske arbejdstagere, studerende m.fl, såkaldte S-kursister pr. 1 juli 2018. Ifølge Aftale mellem Regeringen, Radikale Venstre, Socialistisk Folkeparti, Enhedslisten og Alternativet om Finansloven for 2020 (2.december 2019) afskaffes deltagerbetalingen på danskuddannelse til udenlandske arbejdstagere m.fl. pr. 1.juli 2020. Perioden med deltagerbetaling har ikke betydning for deltagerprofilen i den undersøgte periode i denne rapport, men det kan antages, at der i perioden med deltagerbetaling har været en yderligere stigning i antallet af deltagere med indvandrerbaggrund på FVU.

9 Undervisningsministeriet har i 2019 indskærpet over for kommuner og udbydere af FVU, hvem der er i målgruppen for FVU (Uddannelsesforbundet, 2019).

5.2 Deltagernes uddannelsesbaggrund på FVU-læsning hænger sammen med herkomst

I dette afsnit ser vi på uddannelsesbaggrunden hos deltagere på FVU-læsning. Deltagerprofilen med hensyn til uddannelsesbaggrund er opgjort særskilt for deltagere med dansk oprindelse og deltagere med indvandrerbaggrund, fordi der er store forskelle imellem de to gruppers uddannelsesbaggrund, som vi skal se nærmere på nedenfor.

Deltagere med grundskolen som højest fuldførte uddannelse udgør hovedparten af deltagerne med dansk oprindelse, hvilket fremgår af figur 5.2. Figuren viser fordelingen med hensyn til højest fuldførte uddannelse for deltagere med dansk oprindelse på FVU-læsning i perioden 2008/09 til 2017/18. Figuren viser, at der også er en relativt stor gruppe af deltagere, der har en erhvervsuddannelse.

FIGUR 5.2

Fordelingen af deltagere af *dansk oprindelse* på uddannelsesniveau på FVU-læsning i perioden 2008/09-2017/18

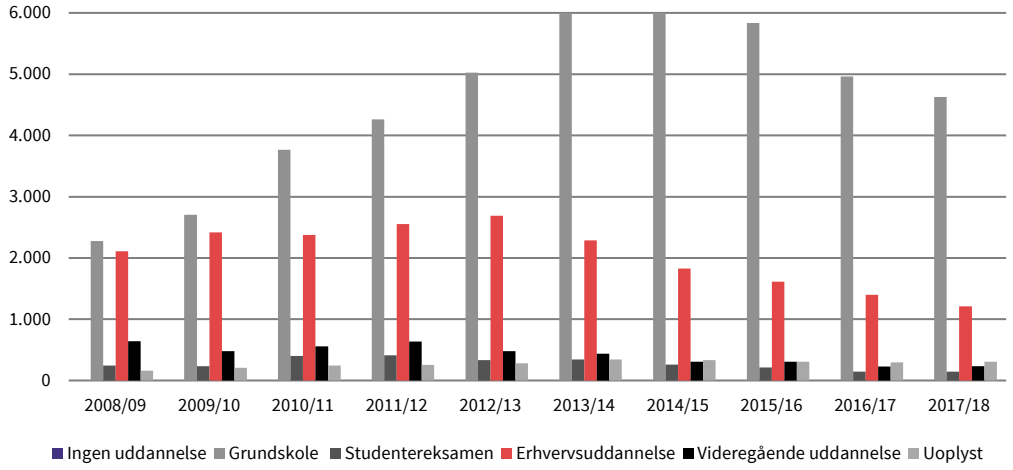

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-læsning. I gruppen "Dansk oprindelse" indgår også deltagere, som er efterkommere. Efterkommere udgør i den samlede periode 2,2 %, og gruppen er derfor ikke opgjort særskilt.

Figur 5.2 viser, at der er sket en væsentlig forskydning i profilen i tiårsperioden, hvor andelen med en grundskolebaggrund er vokset fra at udgøre 42 % i 2008/09 til at udgøre 71 % i 2017/18. Mens andelen med en erhvervsuddannelsesbaggrund er faldet fra at udgøre 39 % i 2008/09 til at udgøre 19 % i 2017/18.

Deltagere med grundskolen som højest fuldførte uddannelse udgør også den største gruppe blandt deltagere på FVU-læsning med indvandrerbaggrund i hele tiårsperioden, hvilket fremgår af figur 5.3. Figuren viser fordelingen på højest fuldførte uddannelse for deltagere med indvandrerbaggrund på FVU-læsning i perioden 2008/09 til 2017/18. Figuren viser, at gruppen med grundskole

som højeste uddannelse vokser markant i perioden. Gruppen af deltagere med en erhvervsuddannelse som højeste uddannelse vokser frem til 2012/13, hvorefter den bliver mindre. Endelig ses det af figur 5.3, at gruppen af deltagere med videregående uddannelse vokser markant i tiårsperioden.

FIGUR 5.3

Fordelingen af deltagere med *indvandrerbaggrund* på uddannelsesniveau på FVU-læsning i perioden 2008/09-2017/18

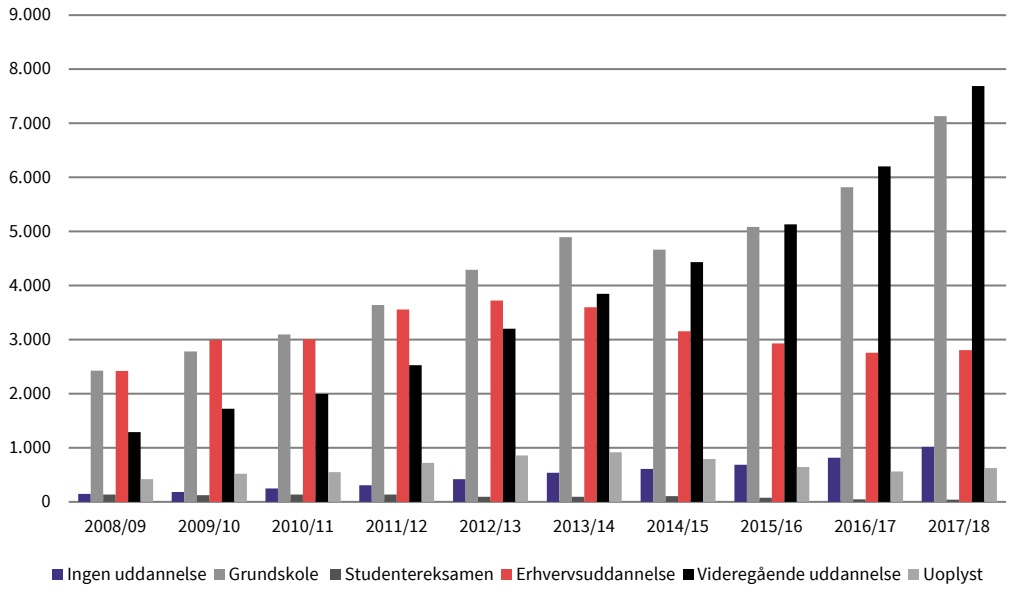

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-læsning.

Sammensætningen af deltagere med indvandrerbaggrund med hensyn til uddannelsesbaggrund ændrer sig således væsentligt i perioden. Andelen af deltagere med grundskole som højest fuldførte uddannelse er relativt konstant med kun en lille stigning fra 35 % til 37 % i tiårsperioden. Andelen med en erhvervsuddannelse falder derimod væsentligt i perioden fra 35 % til 15 %.

Andelen af deltagere med videregående uddannelse er steget fra 19 % til 40 % i tiårsperioden[10]. Når så mange af deltagerne med indvandrerbaggrund har en videregående uddannelse, er der grund til at overveje, om det primære læringsbehov for en del af deltagerne i denne gruppe er koblet til, at de har dansk som andetsprog. Denne type behov er det i FVU-regi i udgangspunktet kun FVU-Start, der adresserer, da FVU-læsning ikke er målrettet tilegnelse af dansk som andetsprog[11]. Andre undervisningstilbud som danskuddannelserne og dansk som andetsprog (DSA) på avu adresserer direkte læringsbehov koblet til det at have dansk som andetsprog. Som tidligere nævnt,

10 Der er forskelle mellem FVU-trinene på andelen af deltagere med indvandrerbaggrund, der har en videregående uddannelse. I 2017/18 er det samlet set 40 %, og når vi ser på enkelte trin, er det på FVU-læsning trin 1 33 %, på FVU-læsning trin 2 er det 39 %, på FVU-læsning trin 3 er det 48 %, og på FVU-læsning trin 4 er det 59 %.

11 Undervisningsministeriets vejledning om trinplacering gør klart, at deltagerne på FVU-læsning skal have danskkundskaber svarende til danskprøve 1. FVU-læsning trin 1 kan med denne forudsætning tilrettelægges særligt for tosprogede (Undervisningsministeriet, 2014).

kan det for nogle deltagere være mere attraktivt at deltage på FVU frem for alternative uddannelsestilbud, fordi der ikke er deltagerbetaling på FVU. Dette gælder i forhold til avu i særlig grad for deltagere med videregående uddannelse, da denne gruppe har fuld deltagerbetaling.

Den høje andel af deltagere med videregående uddannelse og stigningen i denne andel giver anledning til at overveje, om FVU er det bedste tilbud til denne gruppe voksne.

Deltagerprofil på FVU sammenholdt med PIAAC

I forbindelse med PIAAC estimerede man, at 51 % af de voksne med svage læsefærdigheder havde grundskole som højest fuldførte uddannelse. Andre 33 % havde erhvervsuddannelse som højeste uddannelse, mens 12 % havde en videregående uddannelse (Rosdahl et al., 2013: 145). Den uddannelsesprofil, som PIAAC tegner, er ikke delt op på herkomst.

Når vi ser på deltagerne på FVU-læsning i 2017/18 uden opdeling på herkomst, er det 50 % af deltagerne, der har grundskole som højeste uddannelse, 1 % har en studentereksamen, 14 % har en erhvervsuddannelse, og 31 % har en videregående uddannelse[12]. Fordelingen af deltagernes uddannelsesbaggrund er ikke væsentligt forskellig, når vi alene ser på FVU-læsning trin 1. Dette peger på, at der på FVU-læsning i særlig grad er behov for at rekruttere deltagere med erhvervsuddannelser. Vores analyse opdelt på deltagernes herkomst peger på, at dette gælder både for voksne med dansk oprindelse og med indvandrerbaggrund.

5.3 Gruppen af voksne i job vokser – men langsommere end de øvrige andre grupper på FVU-læsning

Der har på FVU-læsning i perioden fra 2008/09 til 2017/18 været en stor stigning i antallet af ledige deltagere og i antallet af deltagere under uddannelse, hvilket fremgår af figur 5.4. Figuren viser fordelingen af deltagere i forhold til deres arbejdsmarkedstilknytning på FVU-læsning i perioden fra 2008/09 til 2017/18.

12 Der er desuden 4 % med uoplyst uddannelse.

FIGUR 5.4

Fordelingen af deltagernes arbejdsmarkedstilknytning på FVU-læsning i perioden 2008/09-2017/18

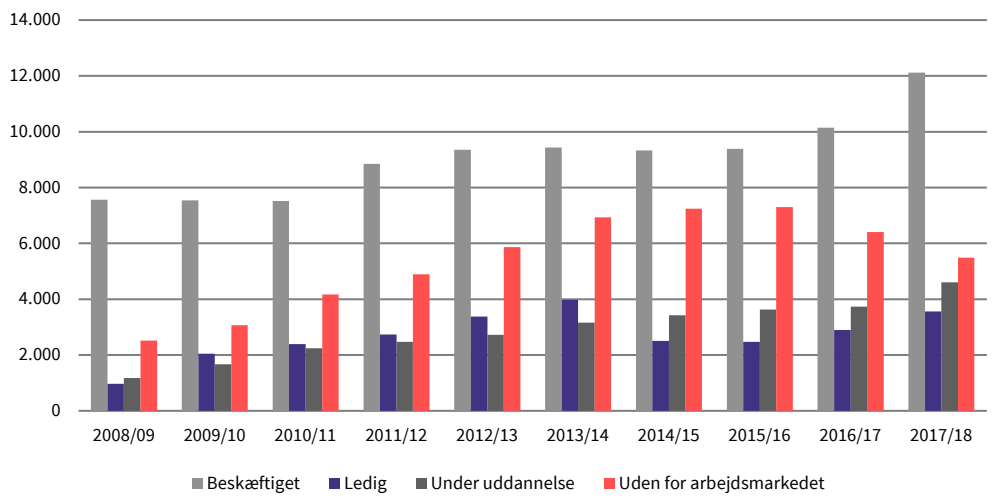

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-læsning.

Antallet af beskæftigede er steget fra 7.600 i 2008/09 til 12.100 i 2017/18. Men da grupperne af deltagere, der ikke er i beskæftigelse, er vokset endnu mere, er andelen af beskæftigede faldet fra 62 % af deltagerne i 2008/09 til 47 % i 2017/18. I samme periode er andelen af deltagere, der er ledige, steget fra 8 % til 14 %, og andelen af deltagere under uddannelse er steget fra 10 % til 18 %. Mens andelen af deltagere, der er uden for arbejdsmarkedet, og som ikke er i gang med en uddannelse, har ligget på 21 % i begge år.

Deltagerprofil på FVU sammenholdt med PIAAC

I PIAAC-undersøgelsen estimerede man, at 52 % af voksne med svage læsefærdigheder var i beskæftigelse, 9 % var ledige, 11 % var under uddannelse, og 28 % var uden for arbejdsstyrken i øvrigt (Rosdahl et al., 2013: 145). Fordelingen af deltagernes arbejdsmarkedstilknytning på FVU-læsning samlet set og på FVU-læsning trin 1 i 2017/18 er ikke væsentligt forskellig. Forskellene til fordelingen blandt voksne med svage læsefærdigheder, som PIAAC-undersøgelsen estimerede, er ikke meget markante. De peger dog på, at der især kan være behov for at tiltrække flere beskæftigede og flere voksne uden for arbejdsmarkedet til FVU-læsning.

5.4 Deltagerne på FVU-læsning er blevet yngre

Der er sket en markant stigning i antallet af yngre deltagere på FVU-læsning i perioden 2008/09 til 2017/18, hvilket fremgår af figur 5.5.

FIGUR 5.5

Fordelingen af alder på FVU-læsning i perioden 2008/09-2017/18

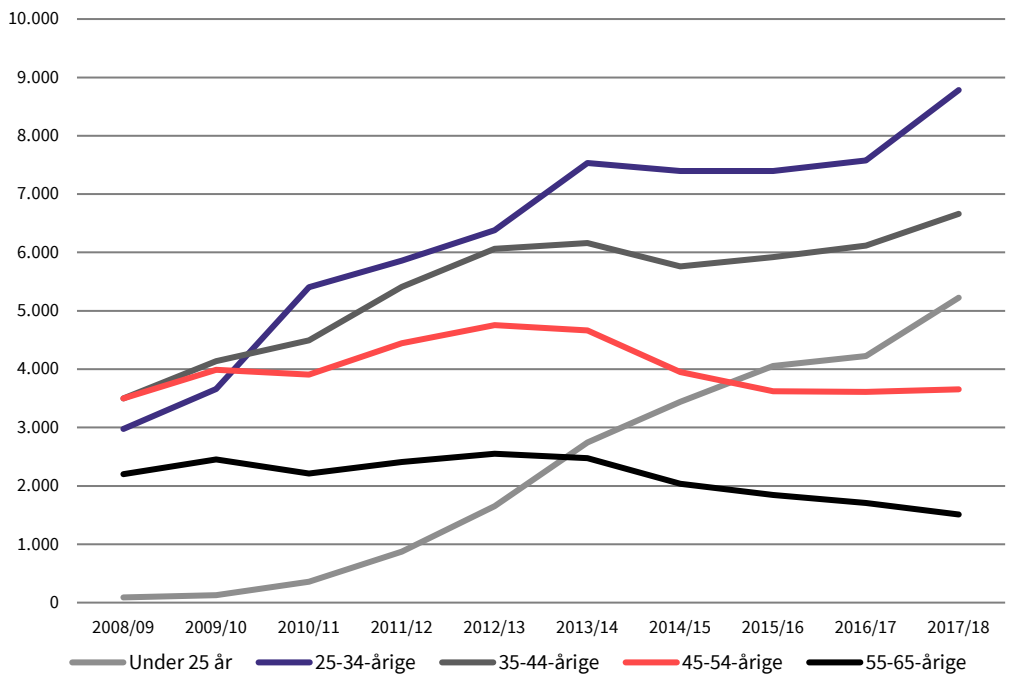

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-læsning.

Antallet af deltagere på FVU-læsning under 25 år er steget markant siden 2008/09, hvor aldersgruppen stod for under 1 % af antallet af deltagere, og til 2017/18, hvor den udgjorde 20 %. Også antallet af 25-34-årige er steget kraftigt i samme periode fra 24 % til 34 %. Tilsvarende er andelen af voksne på 35 år og derover faldet fra 75 % til 46 %.

FVU-læsning er med andre ord i tiårsperioden i stigende grad blevet et tilbud, som unge voksne benytter sig af. Der er dog grund til at forvente, at dette vil ændre sig fra 2019, for så vidt angår deltagerne på under 25 år, hvor de, der hverken er i beskæftigelse, har en uddannelse eller er under uddannelse, vil være henvist til den nye Forberedende Grunduddannelse (FGU).
Det er kritisk, at FVU ikke i højere grad når de ældre aldersgrupper, der udgør en væsentlig del af såvel befolkningen som arbejdskraften, fordi de også har brug for at få styrket deres basale færdigheder.

Deltagerprofil på FVU sammenholdt med PIAAC

I forbindelse med PIAAC estimerede man, at 12 % af voksne med svage læsefærdigheder var under 25 år, og 14 % var i alderen 25-34 år. Det betyder, at 26 % af de voksne med svage læsefærdigheder var under 35 år. Omvendt var 74 % af de voksne med svage læsefærdigheder if. PIAAC over 34 år (Rosdahl et al., 2013: 145). Som nævnt ovenfor, var 54 % af deltagerne på FVU-læsning i 2017/18 18-34 år, mens 46 % var over 35 år. Aldersfordelingen på FVU-læsning trin 1 i 2017/18 er stort set den samme som for FVU-læsning samlet set.
Resultaterne peger på, at der især er brug for at sætte fokus på, at få flere voksne over 35 år med svage læsefærdigheder til at bruge FVU-læsning.

5.5 Mænd er underrepræsenterede på FVU-læsning

Andelen af kvinder er højere end andelen af mænd på FVU-læsning igennem hele tiårsperioden, hvilket fremgår af figur 5.6. Kvinderne har i hele perioden med mindre udsving udgjort omkring 60 % af deltagerne på FVU-læsning. Kønsfordelingen blandt deltagerne på FVU-læsning trin 1 i 2017/18 er stort set den samme som for FVU-læsning samlet set.

FIGUR 5.6

Fordelingen af køn på FVU-læsning i perioden 2008/09-2017/18

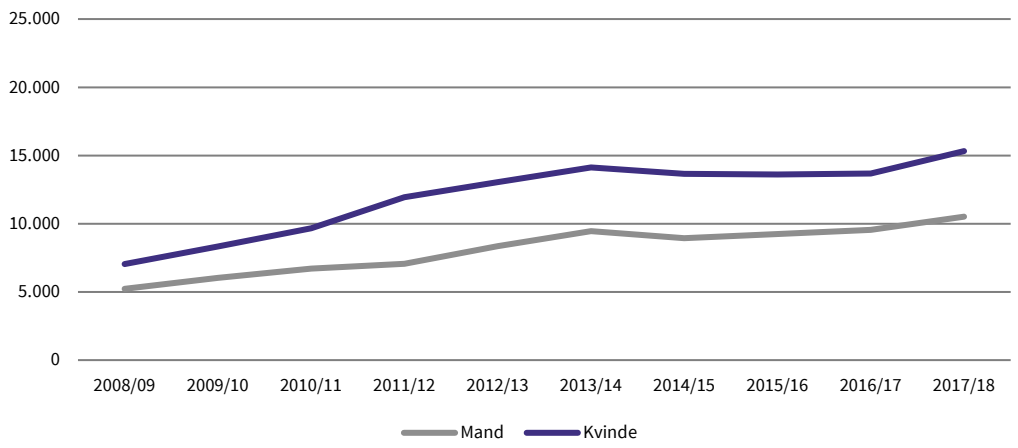

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-læsning. En person kan således kun optræde en gang pr. undervisningsår i FVU-læsning.

Deltagerprofil på FVU sammenholdt med PIAAC

I PIAAC-undersøgelsen nåede man frem til, at 55 % af voksne med svage læsefærdigheder var mænd. Resultaterne peger altså på, at der i særlig grad er behov for at få flere voksne mænd med svage læsefærdigheder til at bruge FVU-læsning.

6 Deltagerprofilen på FVU-matematik

I dette kapitel beskriver vi udviklingen i deltagerprofilen fra 2008/09 til 2017/18 på FVU-matematik. Vi beskriver unikke deltageres[13] profil med hensyn til herkomst, uddannelsesbaggrund, arbejdsmarkedstilknytning, alder og køn.

Resultaterne viser, at der er væsentlige forskelle på, hvor meget forskellige grupper deltager i FVU-matematik. Når vi sammenholder resultaterne med den profil på voksne med svage regnefærdigheder, som PIAAC-undersøgelsen estimerede i 2011-2012, peger det på, at der er brug for at rette særligt fokus på at rekruttere voksne af dansk oprindelse, mænd og voksne over 35 år.

6.1 Deltagere med indvandrerbaggrund udgør nu flertallet på FVU-matematik

Størstedelen af deltagerne i 2017/18 på FVU-matematik har indvandrerbaggrund, hvilket fremgår af figur 6.1. Figuren viser udviklingen i fordelingen af deltagere med hensyn til herkomst fra 2008/09 til 2017/18. Antallet af deltagere med indvandrerbaggrund er siden 2010/11 vokset væsentligt, mens antallet af deltagere med dansk oprindelse siden 2013/14 har været faldende. Denne udvikling har betydet, at 50 % af deltagerne på FVU-matematik i 2017/18 har indvandrerbaggrund.

13 Det betyder, at hver deltager kun tæller med én gang pr. undervisningsår.

FIGUR 6.1

Fordeling af deltagerne på herkomst på FVU-matematik i perioden 2008/09-2017/18

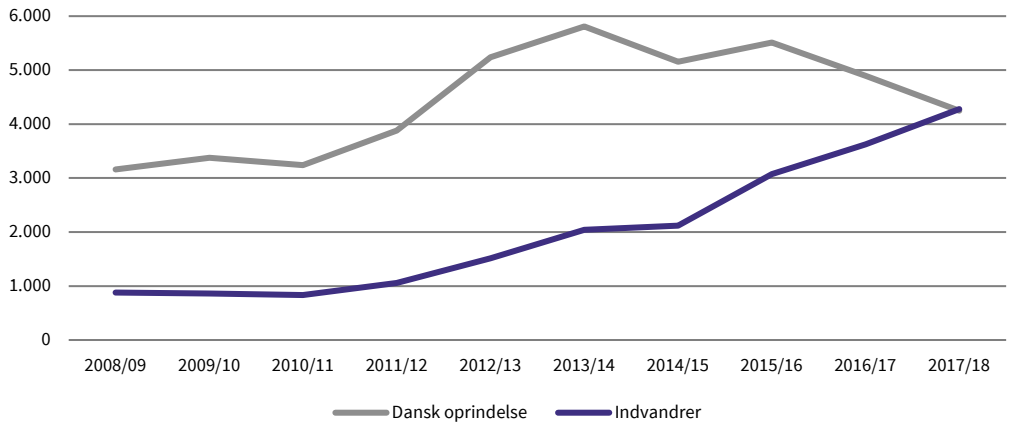

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-matematik. I gruppen "Dansk oprindelse" indgår også deltagere, som er efterkommere. Efterkommere udgør i den samlede periode 4,9 % og er derfor ikke opgjort særskilt.

Antallet af deltagere med dansk oprindelse steg fra ca. 3.200 i undervisningsåret 2008/09 til 5.800 i undervisningsåret 2013/14, hvorefter det er faldet til 4.200 deltagere i undervisningsåret 2017/18. Antallet af deltagere med indvandrerbaggrund er derimod steget mere jævnt fra 900 i undervisningsåret 2008/09 til 4.300 deltagere i 2017/18.

Tendensen, at deltagere med indvandrerbaggrund udgør en stadigt stigende andel af deltagerne på FVU-matematik, gør sig gældende på begge trin. Ser man på udviklingen fra undervisningsåret 2008/09 til 2017/18, er andelen af deltagere med indvandrerbaggrund steget fra 24 % til 54 % på trin 1 og fra 18 % til 46 % på trin 2.

Når vi ser på antallet af deltagere på FVU-matematik delt op på institutionstyper, ses det, at væksten i antallet af deltagere med indvandrerbaggrund især har fundet sted på VUC'erne og i lidt mindre grad på sprogcentrene. Antallet af voksne med indvandrerbaggrund, der deltog i FVU-matematik på et VUC, steg således fra 500 i 2008/09 til 2.200 i 2017/18. Samtidig steg antallet af voksne med indvandrerbaggrund, der deltog i FVU-matematik på et sprogcenter, fra 40 i 2008/09 til 1.000 i 2017/18.

Deltagerprofil på FVU sammenholdt med PIAAC

I forbindelse med PIAAC estimerede man, at 73 % af voksne med svage regnefærdigheder var af dansk oprindelse. Andelen af deltagere med dansk oprindelse på FVU-matematik samlet set i 2017/18 var 50 %. Fordelingen af deltagernes herkomst på FVU-matematik trin 1 er stort set den samme. Dette peger på, at der især er brug for at få flere voksne med dansk oprindelse til at bruge FVU-matematik.

6.2 Uddannelsesprofil hænger sammen med herkomst på FVU-matematik

I dette afsnit ser vi på uddannelsesbaggrunden blandt deltagere på FVU-matematik. Deltagerprofilen med hensyn til uddannelsesbaggrund er opgjort særskilt for deltagere med dansk oprindelse og deltagere med indvandrerbaggrund, fordi der er store forskelle imellem de to gruppers uddannelsesbaggrund.

Deltagere med grundskolen som højest fuldførte uddannelse udgør hovedparten af deltagerne med dansk oprindelse på FVU-matematik, hvilket fremgår af figur 6.2. Figuren viser fordelingen med hensyn til højest fuldførte uddannelse for deltagere med dansk oprindelse på FVU-matematik i perioden 2008/09 til 2017/18. Antallet af deltagere med grundskole som højest fuldførte uddannelse voksede frem til 2015/16 og er herefter faldet. Også gruppen af deltagere med en erhvervsuddannelsesbaggrund er relativt stor, selvom den er blevet mindre år for år siden 2012/13.

FIGUR 6.2

Fordelingen af deltagerne med *dansk oprindelse* på uddannelsesniveau på FVU-matematik i perioden 2008/09-2017/18

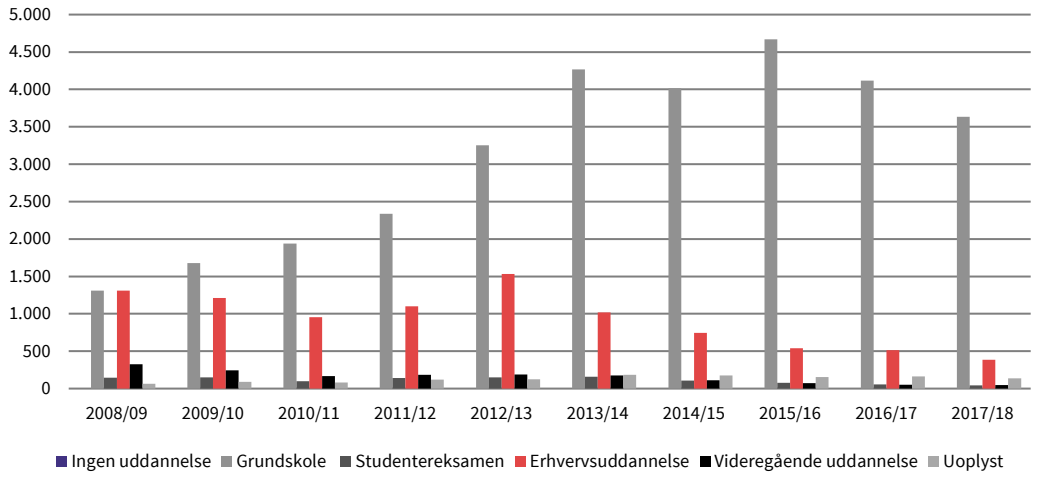

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-matematik. I gruppen "Dansk oprindelse" indgår også deltagere, som er efterkommere. Efterkommere udgør i den samlede periode 4,9 % og er derfor ikke opgjort særskilt.

Figur 6.2 viser desuden, at der relativt set er sket en væsentlig forskydning i uddannelsesprofilen for deltagere med dansk oprindelse på FVU-matematik i tiårsperioden, svarende til den udvikling, vi så med hensyn til FVU-læsning. Andelen med en grundskolebaggrund er vokset fra at udgøre 41 % af deltagerne i 2008/09 til at udgøre 86 % i 2017/18. Mens andelen med en erhvervsuddannelsesbaggrund er faldet fra at udgøre 41 % i 2008/09 til at udgøre 9 % i 2017/18.

Figur 6.3 viser den tilsvarende fordeling på højest fuldførte uddannelse for deltagere med indvandrerbaggrund på FVU-matematik i perioden 2008/09 til 2017/18. Figuren viser, at gruppen af deltagere med grundskole som højeste uddannelse er den største, og at gruppen vokser markant i perioden. Gruppen af deltagere med erhvervsuddannelse som højeste uddannelse er den næststørste

frem til og med 2014/15, hvorefter gruppen af deltagere med en videregående uddannelse bliver den næststørste. Denne fordeling og udvikling ligner mønstret for deltagere med indvandrerbaggrund på FVU-læsning.

FIGUR 6.3

Fordelingen af deltagerne med *indvandrerbaggrund* på uddannelsesniveau på FVU-matematik i perioden 2008/09-2017/18

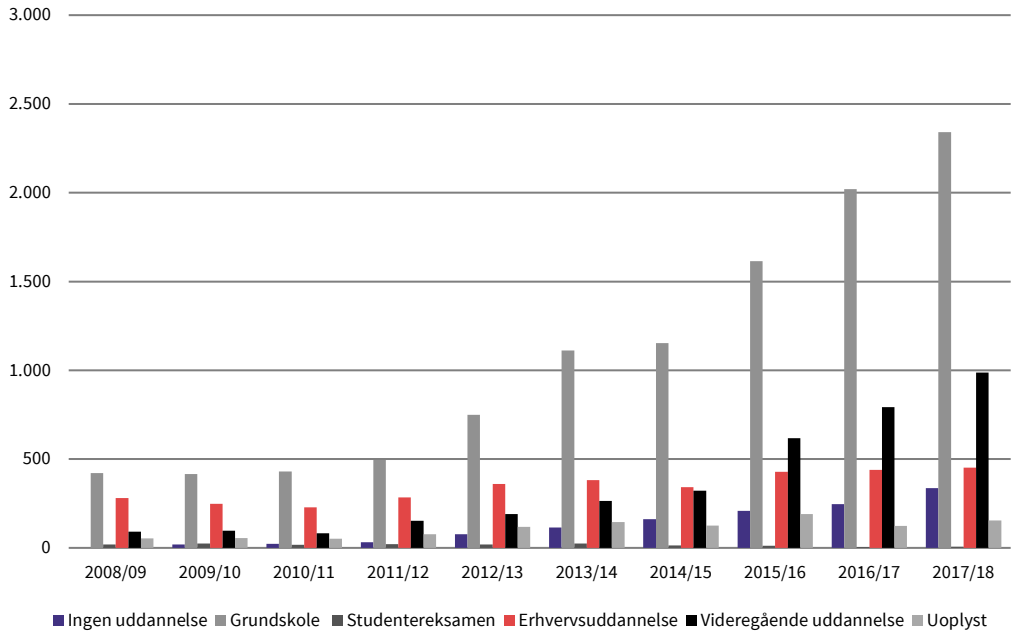

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-matematik.

Uddannelsesprofilen blandt deltagere med indvandrerbaggrund på FVU-matematik ændrer sig således væsentligt i perioden. Hvor andelen af deltagere med grundskole som højest fuldførte uddannelse stiger fra 49 % til 55 % i tiårsperioden, så falder andelen med en erhvervsuddannelse fra 32 % til 11 %. Og ligesom vi så med FVU-læsning, stiger også andelen med videregående uddannelse i betydelig grad for FVU-matematik, fra 11 % i 2008/09 til 23 % i 2017/18[14].

Hvor vi på FVU-læsning så, at deltagergruppen med grundskole som højeste uddannelse og deltagergruppen med videregående uddannelse var næsten lige store i 2017/18, er billedet anderledes på FVU-matematik, hvor deltagergruppen med grundskole som højeste uddannelse er klart størst. Denne forskel kan hænge sammen med, at FVU-matematik ikke indgår i ansøgningen om statsborgerskab. Det kan dog også her undre, at så mange deltagere med videregående uddannelser tager FVU-matematik. Som for FVU-læsning kan det hænge sammen med, at den høje deltagerbetaling

14 Der er forskelle mellem FVU-trinene på andelen af deltagere med indvandrerbaggrund, der har en videregående uddannelse. I 2017/18 er det samlet set 23 %, og når vi ser på enkelte trin, er det på FVU-matematik trin 1 19 %, og på FVU-matematik trin 2 er det 28 %.

for denne gruppe på avu gør FVU til et mere attraktivt tilbud, og det giver anledning til at overveje, om dette er hensigtsmæssigt.

Deltagerprofil på FVU sammenholdt med PIAAC

I forbindelse med PIAAC estimerede man, at 54 % af voksne med svage regnefærdigheder havde grundskole som højest fuldførte uddannelse. Andre 27 % havde erhvervsuddannelse som højeste uddannelse, mens 11 % havde en videregående uddannelse (Rosdahl et al., 2013: 146). Den uddannelsesprofil, som PIAAC tegner, er ikke delt op på herkomst.
Når vi ser på deltagerne på FVU-matematik i 2017/18 uden opdeling på herkomst, er det 74 % af deltagerne, der har grundskole som højeste uddannelse, 1 % har en studentereksamen, 10 % har en erhvervsuddannelse, og 12 % har en videregående uddannelse[15]. Fordelingen af deltagernes uddannelsesbaggrund, når vi alene ser på FVU-matematik trin 1, er stort set den samme. Dette peger på, at der på FVU-matematik i særlig grad er behov for at rekruttere deltagere med erhvervsuddannelser. Vores analyse opdelt på deltagernes herkomst peger på, at dette gælder både for voksne med dansk oprindelse og med indvandrerbaggrund.

6.3 Voksne i job er underrepræsenteret på FVU-matematik

Der har i perioden fra 2008/09 til 2017/18 på FVU-matematik været store stigninger i antallet af deltagere, der er ledige, deltagere, der er under uddannelse, og deltagere, der er uden for arbejdsmarkedet, hvilket fremgår af figur 6.4. Figuren viser fordelingen af deltagere i forhold til arbejdsmarkedstilknytning på FVU-matematik i perioden fra 2008/09 til 2017/18. Figuren viser også, at antallet af deltagere, der er beskæftigede i slutningen af tiårsperioden, er på samme niveau som ved periodens begyndelse.

15 Der er desuden 3 % med uoplyst uddannelse.

FIGUR 6.4

Fordelingen af deltagernes arbejdsmarkedstilknytning på FVU-matematik i perioden 2008/09-2017/18

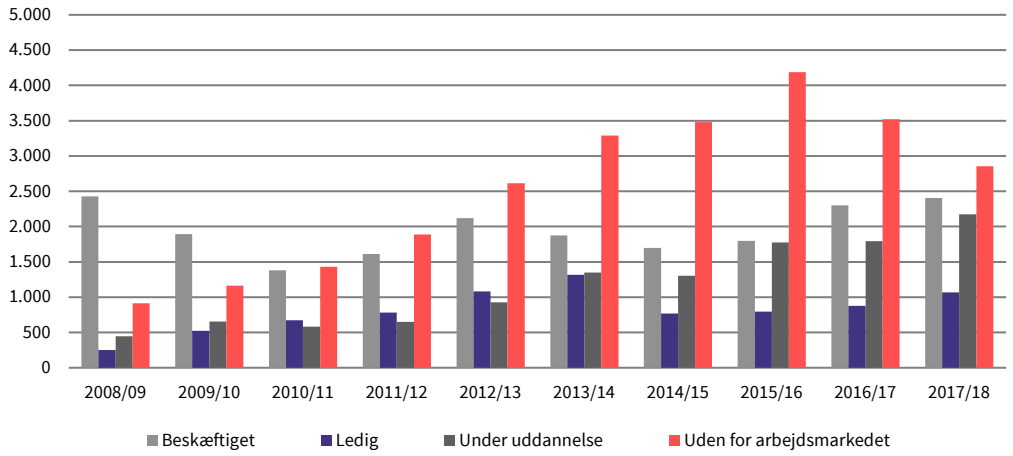

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-matematik.

Deltagerprofilen på FVU-matematik med hensyn til arbejdsmarkedstilknytning har derfor ændret sig væsentligt i tiårsperioden. Hvor de beskæftigede udgjorde 60 % i 2008/09, er andelen i 2017/18 faldet til 28 %. De lediges andel er i perioden vokset fra 6 % til 13 %, andelen af personer under uddannelse er vokset fra 11 % til 26 %, og andelen af personer uden for arbejdsmarkedet er vokset fra 23 % til 34 %.

Deltagerprofil på FVU sammenholdt med PIAAC

I PIAAC-undersøgelsen estimerede man, at 48 % af voksne med svage regnefærdigheder var i beskæftigelse, 10 % var ledige, 16 % under uddannelse, og 27 % uden for arbejdsstyrken i øvrigt i 2011/12 (Rosdahl et al., 2013: 146). Når vi ser på profilen blandt deltagere i FVU-matematik i 2017/18, kan vi se, at andelen af beskæftigede er 28 %, andelen af ledige er 13 %, andelen under uddannelse er 26 %, og andelen af personer uden for arbejdsmarkedet i øvrigt er 34 %. Fordelingen på arbejdsmarkedstilknytning af deltagerne på FVU-matematik trin 1 i 2017/18 er ikke væsentligt anderledes. Dette peger på, at der i særlig grad er brug for at rekruttere flere voksne i beskæftigelse til FVU-matematik.

6.4 Deltagerne på FVU-matematik er blevet yngre

Der er perioden 2008/09 til 2017/18 sket en markant stigning i antallet af yngre deltagere på FVU-matematik, hvilket fremgår af figur 6.5.

FIGUR 6.5

Fordelingen på alder på FVU-matematik i perioden 2008/09-2017/18

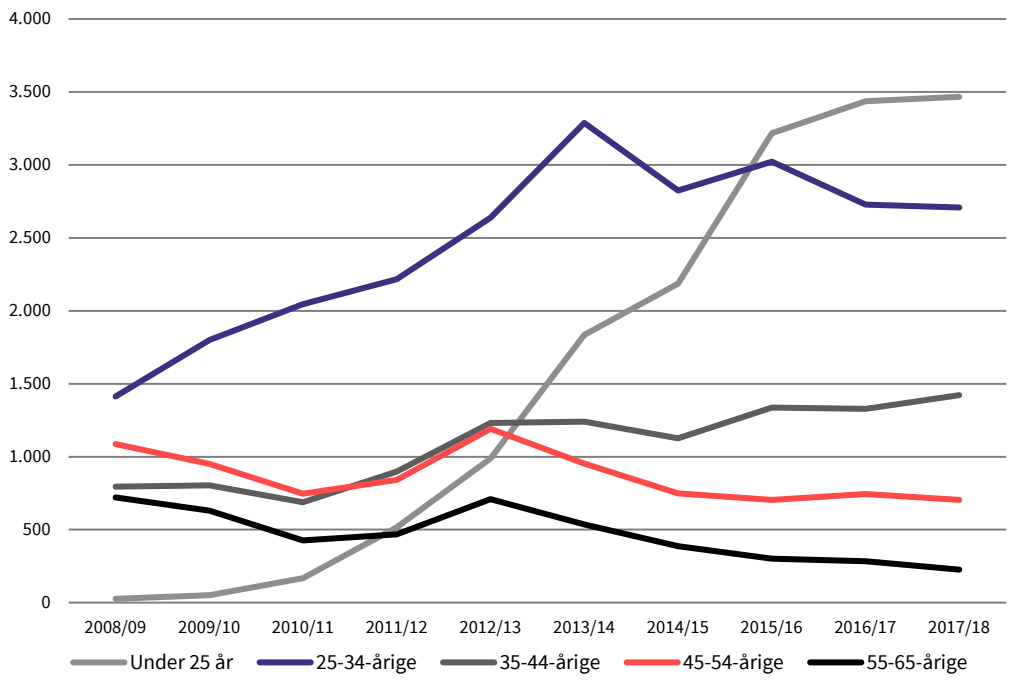

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-matematik.

Antallet af deltagere på FVU-matematik under 25 år er steget markant siden 2008/09, hvor aldersgruppen stod for under 1 % af antallet af deltagere, og til 2017/18, hvor den udgjorde 41 % af deltagerne. Antallet af 25-34-årige er også steget i perioden, om end ikke lige så markant som gruppen under 25 år. Andelen af deltagere fra denne gruppe er således faldet lidt fra 35 % til 32 %. Samlet set betyder det, at andelen af deltagere på 35 år og derover i tiårsperioden er faldet fra 64 % til 28 %.

FVU-matematik er med andre ord i tiårsperioden – ligesom det er tilfældet med FVU-læsning – i stigende grad blevet et tilbud, som unge voksne benytter sig af. Også for FVU-matematiks vedkommende er der dog grund til at forvente, at dette vil ændre sig fra 2019, for så vidt angår deltagerne på under 25 år, hvor de, der hverken er i beskæftigelse, har en uddannelse eller er under uddannelse, vil være henvist til den nye Forberedende Grunduddannelse (FGU).

Men det er kritisk, at FVU ikke i højere grad når de ældre aldersgrupper, der udgør en væsentlig del af såvel befolkningen som arbejdskraften, fordi de også har brug for at få styrket deres basale færdigheder.

Deltagerprofil på FVU sammenholdt med PIAAC

I forbindelse med PIAAC estimerede man, at 17 % af voksne med svage regnefærdigheder var under 25 år, og at 15 % var i alderen 25-34 år. Altså tilsammen var 32 % af de voksne med svage læsefærdigheder under 35 år, mens 68 % var over 35 år (Rosdahl et al., 2013: 146). På FVU-matematik samlet set er 72 % af deltagerne i 2017/18 under 35 år. Aldersfordelingen på FVU-matematik trin 1

er stort set den samme. Dette peger på, at der i særlig grad er behov for at rekruttere voksne over 35 år til FVU-matematik.

6.5 Mænd er underrepræsenterede på FVU-matematik

Andelen af kvinder har siden 2013/14 været højere end andelen af mænd på FVU-matematik, hvilket fremgår af figur 6.6. Figuren viser også, at denne forskel er markant stigende. Hvor kvinderne i 2008/09 udgjorde 52 % af deltagerne på FVU-matematik, er denne andel i 2017/18 nået op på 60 %.

FIGUR 6.6

Fordelingen af deltagere på køn på FVU-matematik i perioden 2008/09-2017/18

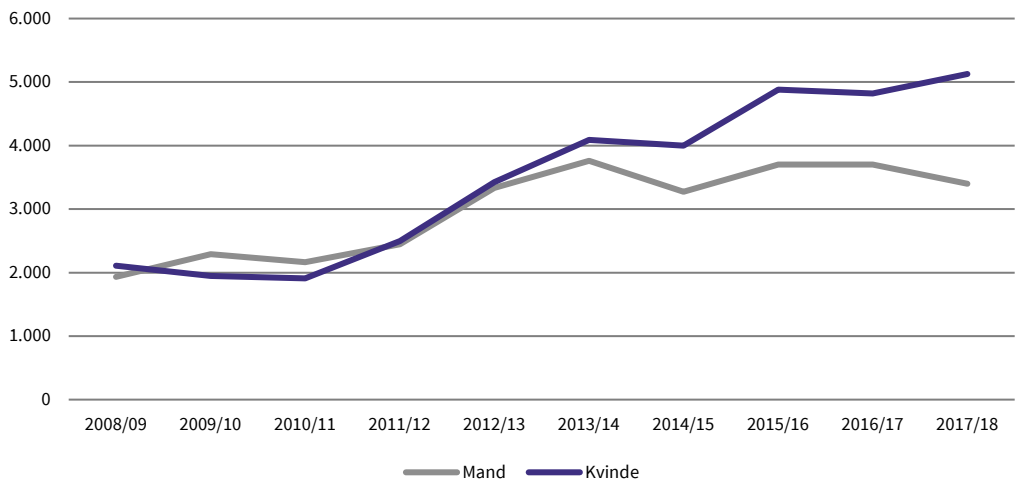

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Figuren viser udelukkende unikke deltagere pr. undervisningsår på FVU-matematik.

Deltagerprofil på FVU sammenholdt med PIAAC

I PIAAC-undersøgelsen estimerede man, at 47 % af voksne med svage regnefærdigheder var mænd i 2011/12 (Rosdahl et al., 2013). I 2017/18 udgjorde mænd 40 % af deltagerne på FVU-matematik samlet set, og andelen er stort set den samme på FVU-matematik trin 1. Dette peger på, at der i særlig grad er brug for at rekruttere mænd til FVU-matematik.

7 Deltagelse i flere trin på FVU og i anden uddannelse efter FVU

I dette kapitel sætter vi fokus på FVU som indgang til at styrke deltagernes kompetencer over tid. International forskning såvel som mindre danske undersøgelser peger på, at det kræver mere end ét FVU-forløb at styrke de basale færdigheder væsentligt (EVA, 2016). I kapitlet zoomer vi ind på kortuddannede deltagere, det vil sige deltagere med grundskole som højeste uddannelse, da denne gruppe i særlig grad har behov for, at FVU bliver en indgang til mere uddannelse. Vi ser på deres uddannelsesdeltagelse i det undervisningsår, hvor de deltager i FVU, og de to følgende undervisningsår. Derfor er deltagere på FVU i undervisningsåret 2015/16 den seneste aktivitet, der indgår i analysen. I kapitlet undersøger vi for det første, hvor mange af de kortuddannede deltagere på trin 1 der fortsætter med mere FVU inden for hhv. FVU-læsning og FVU-matematik. For det andet undersøger vi, i hvilket omfang de kortuddannede deltagere på hhv. FVU-læsning samlet set og FVU-matematik samlet set fortsætter med anden uddannelse.

Resultaterne viser, at det er knap halvdelen af de kortuddannede deltagere på FVU-læsning trin 1 i 2015/16, der ikke fortsætter med mere FVU-læsning. Af de kortuddannede deltagere på FVU-læsning trin 1 i 2015/16 er det en ud af fire, som hverken deltager i FVU på et højere niveau eller i anden uddannelse. Resultaterne viser, at set i forhold til sprogcentre og oplysningsforbund er der en markant højere andel af kortuddannede deltagere, der tager FVU-læsning trin 1 på et VUC eller en erhvervsskole, som efterfølgende fortsætter med FVU på et højere trin eller anden uddannelse.

Af de kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1 i 2015/16 er det godt halvdelen, der ikke fortsætter med mere FVU-matematik. Af de kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1 i 2015/16 er det en ud af seks, som hverken deltager i FVU på et højere niveau eller i anden uddannelse. Der er ikke samme markante forskelle mellem udbydertyper som for FVU-læsning.

Ser vi på kortuddannede deltagere på FVU-læsning samlet set og på FVU-matematik samlet set i 2015/16, er det i begge tilfælde godt halvdelen, der fortsætter med anden uddannelse, først og fremmest på Almen Voksenuddannelse (avu).

7.1 Knap halvdelen af de kortuddannede deltagere fortsætter ikke med mere FVU-læsning efter deltagelse i FVU-læsning trin 1

Vores analyser viser, at knap halvdelen af de kortuddannede deltagere, efter at have deltaget i FVU-læsning trin 1 i 2015/16, ikke fortsætter med mere FVU-læsning. Det er næsten to ud af tre deltagere, som ikke fortsætter på et højere trin.

Tabel 7.1 viser udviklingen i andelen af kortuddannede deltagere på FVU-læsning trin 1, som inden for samme eller de to følgende undervisningsår fortsætter med mere FVU-læsning. Tabellen viser,

at 55 % af de kortuddannede deltagere, der deltog i FVU-læsning trin 1 i 2015/16, senest i undervisningsåret 2017/18 havde deltaget i mere FVU-læsning. Heraf havde 37 % deltaget på et højere trin, mens 18 % alene havde gentaget trin 1.

TABEL 7.1

Udviklingen fra 2008/09 til 2015/16 i andelen af kortuddannede deltagere, som fortsætter på et højere trin efter deltagelse i FVU-læsning trin 1 inden for det samme eller de to følgende undervisningsår

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Antal kortuddannede deltagere i FVU-læsning trin 1	2.828	3.052	3.613	4.064	4.941	5.772	5.314	5.095
Andel, som fortsætter med FVU	50 %	55 %	51 %	54 %	53 %	51 %	51 %	55 %
- Heraf andel, som fortsætter med højere trin på FVU-læsning	27 %	30 %	28 %	29 %	29 %	30 %	31 %	37 %
- Heraf andel, der alene gentager trin 1 på FVU-læs ning	23 %	24 %	23 %	25 %	24 %	20 %	20 %	18 %
Andel, som ikke fortsætter med mere FVU-læsning	50 %	45 %	49 %	46 %	47 %	49 %	49 %	45 %
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: I opgørelsen er der kun vist unikke observationer, hvor en deltager kun tæller med én gang, hvis denne deltager har deltaget på mere end to FVU-trin inden for det samme undervisningsår. Kortuddannede deltagere er deltagere med grundskole som højest fuldførte uddannelse.

Andelen, der efter at have deltaget i FVU-læsning trin 1, fortsætter med FVU-læsning inden for to år, er relativt stabilt over de otte undervisningsår, som tabellen omfatter. Der er i 2015/16[16] en større andel, som fortsætter på et højere trin inden for FVU-læsning, og en lavere andel, der alene gentager trin 1.

Denne ændring kan hænge sammen med, at FVU-læsning trin 4 fra skoleåret 2015/16 bliver adgangsgivende til erhvervsuddannelserne. Ændringen kan også hænge sammen de ændrede sprogkrav i forbindelse med ansøgning om statsborgerskab fra 2015. Endelig kan udviklingen også hænge sammen med, at det er blevet indskærpet over for udbyderne af FVU, at de skal begrænse antallet af deltagere, som gentager samme trin. Under forudsætning af, at deltagerne når de faglige mål på det enkelte trin, er det positivt med en øget overgang til undervisning på højere trin, da det løfter færdighedsniveauet.

16 Vi ser på deres uddannelsesdeltagelse i det undervisningsår, hvor de deltager i FVU, og de to følgende undervisningsår. Derfor er deltagere på FVU i undervisningsåret 2015/16 de seneste, der indgår i analysen, og vi ved ikke, om tendensen fortsætter i de efterfølgende undervisningsår.

International forskning og mindre danske undersøgelser peger, som tidligere nævnt, på, at deltagelse på et relativt begrænset forløb, som FVU-læsning trin 1, normalt ikke giver et tilstrækkeligt løft i de basale færdigheder (EVA, 2016). Derfor er det kritisk, at så mange af de kortuddannede deltagere på FVU-læsning trin 1 ikke efterfølgende deltager på et højere trin. En del af de kortuddannede deltagere, som ikke deltager i FVU-læsning på et højere trin, deltager dog i anden uddannelse og kan ad den vej måske få et løft i deres basale færdigheder.

7.2 En ud af fire kortuddannede deltagere på FVU-læsning trin 1 fortsætter ikke på et højere trin eller i anden uddannelse

International forskning såvel som mindre danske undersøgelser giver grund til at antage, at man fortsat vil være en svag læser, hvis man ikke deltager i uddannelse udover FVU-læsning trin 1 (EVA, 2016). Vi har derfor undersøgt, hvor stor en andel af de kortuddannede deltagere på FVU-læsning trin 1, der ikke deltager i FVU-læsning på højere niveau eller i anden uddannelse inden for samme eller de to følgende undervisningsår. Det er der 26 % af deltagerne i 2015/16, som ikke gør. Denne andel er udtryk for en positiv udvikling, som fremgår af tabel 7.2, hvor der siden 2011/12 er sket et fald i andelen af kortuddannede deltagere på FVU-læsning trin 1, som hverken deltager i et højere trin på FVU eller anden uddannelse inden for det samme eller de to følgende undervisningsår.

TABEL 7.2

Udviklingen fra 2008/09 til 2015/16 i andelen af kortuddannede deltagere, som efter deltagelse i FVU-læsning trin 1 *ikke* fortsætter med et højere trin på FVU-læsning eller anden uddannelse inden for det samme eller de to følgende undervisningsår

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Antal kortuddannede del tagere i FVU-læsning trin 1	2.828	3.052	3.613	4.064	4.941	5.772	5.314	5.095
Andel, som ikke fortsætter med et højere trin på FVU-læsning eller anden uddannelse	42 %	37 %	42 %	42 %	33 %	31 %	31 %	26 %

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Kortuddannede deltagere er deltagere med grundskole som højest fuldførte uddannelse.

Der er imidlertid betydelig variation mellem typer af udbydere mht., hvor mange kortuddannede deltagere i 2015/16 der hverken deltager i mere FVU-læsning eller anden uddannelse efter trin 1 inden for det samme eller de to følgende undervisningsår. Hvor det samlet set altså er 26 % af de kortuddannede deltagere, er det således 17 % på VUC'er, på erhvervsskoler er det 19 %, mens det på både sprogcentre og i oplysningsforbund er 35 %.

Overordnet set er det trods den positive udvikling stadig kritisk, at der er en fjerdedel af de deltagere på FVU-læsning, som har de svageste færdigheder og mindst uddannelse, hvor trin 1 hverken bliver en indgang til et højere trin på FVU-læsning eller opkvalificering gennem anden uddannelse

inden for to år. Dette kan give anledning til at overveje, om der kan gøres mere for at fastholde denne gruppe i uddannelse gennem et øget fokus på vejledning og vedholdenhed.

Når der er forskel med hensyn til andelen, der fortsætter med uddannelse hos de forskellige typer udbydere, kan det hænge sammen med udbydernes forskellige uddannelsesudbud. Der kan derfor være grund til, at der på sprogcentre og i oplysningsforbund er en særlig opmærksomhed i forhold til vejledning af FVU-deltagere om uddannelser, som man ikke selv udbyder (avu, EUD/EUV og AMU).

7.3 Godt halvdelen af deltagerne i FVU-læsning fortsætter med anden uddannelse – især på avu

I undervisningsårene fra 2010/11 til og med 2015/16 var det mellem 41 % og 58 % af de kortuddannede deltagere på FVU-læsning samlet set, som fortsatte med anden uddannelse inden for det samme eller et af de to følgende undervisningsår, hvilket fremgår af tabel 7.3. Tabellen viser, hvor stor en andel af de kortuddannede deltagere som fortsatte på forskellige uddannelser.

TABEL 7.3

Uddannelser, som kortuddannede deltagere i FVU-læsning samlet set (trin 1-4) fortsætter på inden for samme eller de to følgende undervisningsår

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Antal kortuddannede delta gere i FVU-læsning	4.848	5.669	7.110	8.214	9.740	11.707	11.367	11.608
Andel, som fortsætter med an den uddannelse	58 %	53 %	51 %	51 %	51 %	41 %	52 %	51 %
Avu	22 %	22 %	20 %	21 %	22 %	19 %	28 %	29 %
AMU	28 %	22 %	18 %	16 %	15 %	9 %	13 %	13 %
EUD/EUV	8 %	9 %	10 %	11 %	12 %	9 %	10 %	9 %
HF-enkeltfag	3 %	3 %	5 %	5 %	5 %	4 %	7 %	6 %
Danskuddannelser	4 %	5 %	4 %	4 %	4 %	3 %	4 %	4 %
Ordblindeundervisning	5 %	5 %	4 %	4 %	4 %	3 %	3 %	3 %
Anden ungdomsuddannelse	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Videregående uddannelse	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Kortuddannede deltagere er deltagere med grundskole som højest fuldførte uddannelse.
En deltager tæller kun med én gang i opgørelsen af andelen, som fortsætter med videre uddannelse. Bemærk, at samme deltager kan tælle med i flere undervisningsår, men kun én gang inden for samme uddannelsesforløb, når der opgøres efter, hvilke uddannelsesforløb deltageren vælger. En deltager kan dog tælle med flere gange i samme undervisningsår, hvis denne har deltaget på flere forskellige uddannelsesforløb inden for samme undervisningsår, og derfor summerer andelene for de forskellige uddannelser til mere end andelen, der deltager i anden uddannelse.

Tabellen viser, at avu er den type uddannelse, som flest kortuddannede deltagere i FVU-læsning fortsætter med. Der er tale om en stigende andel fra periodens første seks år, hvor andelen lå på omkring 20 %, til periodens seneste to år, hvor andelen lå på knap 30 %. Efter avu kommer AMU

som den type uddannelse, som næstflest starter på. Her har der dog været et markant fald i perioden. Med hensyn til EUD/EUV er der et relativt stabilt niveau omkring 10 % i perioden, der kun dækker det første undervisningsår efter reformen af erhvervsuddannelserne i 2015, hvor elevtilgangen til EUD/EUV faldt. Det er derfor for tidligt at sige noget om, i hvilket omfang de nye regler med hensyn til adgangskrav til EUD/EUV har haft konsekvenser for andelen, der efter FVU søger mod erhvervsuddannelserne.

Man kunne forestille sig, at en del først ville styrke deres læsefærdigheder, før de påbegyndte matematik, eller måske gennem deltagelsen i FVU-læsning blev motiveret til at fortsætte med FVU-matematik. Vi har derfor særskilt undersøgt, hvor mange af de kortuddannede deltagere der efter at have deltaget i FVU-læsning begynder på FVU-matematik inden for samme eller et af de to følgende undervisningsår. Tallene viser dog, at det i de otte år, vi har set på, kun er mellem 3 % og 8 % af de kortuddannede deltagere på FVU-læsning, der fortsætter med FVU-matematik. FVU-læsning ser således ikke ud til at have en særlig stor indvirkning på aktiviteten på FVU-matematik.

Da vi fra PIAAC-undersøgelsen ved, at der er en relativt høj korrelation mellem svage læsefærdigheder og svage regnefærdigheder (Rosdahl et al., 2013), kan den meget begrænsede brug af FVU-matematik efter FVU-læsning give anledning til at overveje, om der kan gøres mere for at få flere deltagere på FVU-læsning til også at deltage på FVU-matematik.

Samlet set tegner der sig et billede af, at FVU-læsning i høj grad fungerer som fødekanal til yderligere almen opkvalificering på især avu og i lidt mindre grad leder direkte til de erhvervsrettede uddannelser. Det kan give anledning til at overveje, om aktiviteten på FVU-læsning med fordel kan øges på erhvervsskolerne for derved at styrke FVU-deltagernes overgang til anden uddannelse[17]. Set i et lidt længere perspektiv end den periode efter deltagelse, som vi har undersøgt, kan man dog godt forestille sig, at FVU-deltagerne efter deltagelse på avu går videre til de erhvervsrettede uddannelser.

7.4 Mere end halvdelen af de kortuddannede deltagere fortsætter ikke med mere FVU-matematik efter deltagelse i FVU-matematik trin 1

Vores analyser viser, at mere end halvdelen af de kortuddannede deltagere efter at have deltaget i FVU-matematik trin 1 i 2015/16 ikke fortsætter med mere FVU-matematik. Det er næsten tre ud af fire deltagere, som ikke fortsætter på et højere trin.

Tabel 7.4 viser udviklingen i andelen af kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1, som inden for samme eller de to følgende undervisningsår fortsætter med mere FVU-matematik.

17 I erhvervsuddannelsesaftalen Fra folkeskole til faglært fra 2018 er det aftalt, at erhvervsskolerne får ret til at udbyde adgangskurser i dansk, dansk som andetsprog og matematik på et niveau svarende til avu, men med afsæt i de praksisrettede læreplaner fra FGU. Adgangskurserne forventes oprettet fra 1. juli 2020. Fordi adgangskursernes indhold er forskelligt fra FVU – og niveauet er højere end for særligt de laveste trin på FVU – er det dog umiddelbart forventeligt, at der fortsat vil være brug for FVU på erhvervsskolerne.

TABEL 7.4

Udviklingen fra 2008/09 til 2015/16 i andelen af kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1, som inden for det samme eller de to følgende undervisningsår fortsætter med FVU-matematik

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Antal kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1	1.198	1.493	1.749	1.996	2.784	4.042	3.804	4.299
Andel, som fortsætter med FVU-matematik	32 %	32 %	32 %	35 %	36 %	34 %	39 %	43 %
- Heraf andel, som fortsætter med FVU-matematik trin 2	21 %	19 %	17 %	15 %	15 %	17 %	19 %	28 %
- Heraf andel, der alene gentager trin 1 på FVU-matematik	11 %	13 %	15 %	21 %	21 %	18 %	20 %	15 %
Andel, som ikke fortsætter med mere FVU-matematik	68 %	68 %	68 %	65 %	64 %	66 %	61 %	57 %
	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %	100 %

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Kortuddannede deltagere er deltagere med grundskole som højest fuldførte uddannelse.
I opgørelsen er der kun vist unikke observationer, hvor en deltager kun tæller med én gang, hvis denne deltager har deltaget på mere end to FVU-trin inden for det samme undervisningsår.

Tabellen viser, at 43 % af de kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1 i 2015/16 senest i 2017/18 havde deltaget i mere FVU-matematik. Dette er lavere end andelen for FVU-læsning trin 1, som er 55 %. Af de 43 %, der fortsætter med FVU-matematik, gentog 15 % alene trin 1, mens 28 % fortsatte på trin 2.

Andelen af deltagere, der fortsætter med FVU-matematik inden for det samme eller et af de to følgende undervisningsår, er steget i undervisningsårene 2014/15 og 2015/16. Denne ændring kan hænge sammen med, at FVU-matematik trin 2 fra skoleåret 2015/16 bliver adgangsgivende til erhvervsuddannelserne.

7.5 En ud af seks kortuddannede deltagere på FVU-matematik fortsætter ikke på et højere trin eller i anden uddannelse

International forskning peger på, at kortuddannede voksne med svage regnefærdigheder har brug for mere uddannelse end FVU-matematik trin 1 for at få et tilstrækkeligt løft i deres basale færdigheder (EVA, 2016). Det er derfor interessant at se, hvor stor en andel af de kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1 der ikke deltager i FVU-matematik trin 2 eller i anden uddannelse inden for samme eller de to følgende undervisningsår. Det drejer sig om 17 % af deltagerne i 2015/16. Andelen er dog faldet siden 2010/11.

TABEL 7.5

Udviklingen fra 2008/09 til 2015/16 i andelen af kortuddannede deltagere, som *ikke* fortsætter med et højere trin på FVU-matematik eller anden uddannelse inden for samme eller de to følgende undervisningsår, hvor de har deltaget i FVU-matematik trin 1

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Antal kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1	1.198	1.493	1.749	1.996	2.784	4.042	3.804	4.299
Andel, som ikke fortsætter med et højere trin på FVU-matematik eller anden uddannelse	23 %	28 %	32 %	30 %	27 %	23 %	21 %	17 %

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Kortuddannede deltagere er deltagere med grundskole som højest fuldførte uddannelse.

Resultaterne viser, at det set i forhold til FVU-læsning trin 1 er en lavere andel af kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1, for hvem FVU-matematik trin 1 ikke bliver indgang til mere uddannelse. En hypotese om forklaringen på denne forskel kan være, at flere af deltagerne på FVU-matematik deltager med sigte på fortsat uddannelse, mens flere af deltagerne på FVU-læsning deltager med sigte på hverdagslivet. Der er ikke markante forskelle på udbydertyper, som der er for FVU-læsning trin 1.

Selvom der således er flere kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1, set i forhold til FVU-læsning trin 1, der deltager i uddannelse efterfølgende, er der stadig grund til at overveje, om flere af de kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1 kan fastholdes i uddannelse gennem et øget fokus på vejledning og vedholdenhed.

7.6 Godt halvdelen af deltagerne i FVU-matematik fortsætter med anden uddannelse – især på avu

I perioden fra 2008/09 til 2015/16 var det godt halvdelen af de kortuddannede deltagere på FVU-matematik samlet set, som fortsatte med anden uddannelse. Tabel 7.6 viser, at andelen af de kortuddannede deltagere på FVU-matematik samlet set, der fortsatte med anden uddannelse inden for det samme eller de to følgende undervisningsår efter deltagelse i FVU-matematik trin 1, i perioden varierer mellem 50 % og 58 %. Sammenligner vi med andelene for FVU-læsning trin 1, ser vi, at det de sidste fem undervisningsår i perioden er en højere andel af de kortuddannede deltagere på FVU-matematik trin 1, som fortsætter med anden uddannelse.

TABEL 7.6

Uddannelser, som kortuddannede deltagere i FVU-matematik samlet set (trin 1-2) fortsætter på inden for samme eller de to følgende undervisningsår

	2008/09	2009/10	2010/11	2011/12	2012/13	2013/14	2014/15	2015/16
Antal kortuddannede deltagere i FVU-matematik	1.746	2.113	2.391	2.863	4.076	5.495	5.331	6.490
Andel af deltagere, som fortsætter med anden uddannelse	58 %	53 %	50 %	54 %	57 %	58 %	58 %	57 %
Avu	25 %	22 %	20 %	26 %	33 %	34 %	34 %	34 %
EUD/EUV	10 %	12 %	14 %	15 %	13 %	14 %	13 %	12 %
AMU	24 %	17 %	14 %	15 %	11 %	13 %	11 %	10 %
HF-enkeltfag	4 %	4 %	4 %	5 %	7 %	6 %	7 %	7 %
Ordblindeundervisning	6 %	7 %	6 %	5 %	5 %	4 %	5 %	5 %
Danskuddannelser	2 %	1 %	1 %	2 %	2 %	2 %	2 %	2 %
Anden ungdomsuddannelse	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %
Videregående uddannelse	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %	0 %

Kilde: Danmarks Evalueringsinstitut.
Note: Kortuddannede deltagere er deltagere med grundskole som højest fuldførte uddannelse.
En deltager tæller kun med én gang i opgørelsen af andelen, som fortsætter med videre uddannelse. Bemærk, at samme deltager kan tælle med i flere undervisningsår, men kun én gang inden for samme uddannelsesforløb, når der opgøres efter, hvilke uddannelsesforløb deltageren vælger. En deltager kan dog tælle med flere gange i samme undervisningsår, hvis denne har deltaget på flere forskellige uddannelsesforløb inden for samme undervisningsår, og derfor summerer andelene for de forskellige uddannelser til mere end andelen, der deltager i anden uddannelse.

Tabellen viser, at avu er den type uddannelse, som flest kortuddannede deltagere i FVU-matematik fortsætter med. Andelen, der fortsætter på avu, er lidt højere for kortuddannede deltagere fra FVU-matematik end for kortuddannede deltagere fra FVU-læsning. Andelen, der efter FVU-matematik deltager i avu, er steget i perioden, ligesom vi så det for overgangen fra FVU-læsning til avu.

Efter avu kommer EUD og AMU som de to typer uddannelser, som næstflest starter på, hvilket er samme mønster, som vi så for FVU-læsning, og andelene er også omtrent de samme. Udviklingen i perioden for andelen af kortuddannede deltagere på FVU-matematik, der deltager på AMU og EUD/EUV, er også det samme som for kortuddannede deltagere fra FVU-læsning. Der er et fald i perioden i andelen, der deltager i AMU efter FVU, mens andelen, der deltager i EUD/EUV, er relativt stabil.

Samlet set tegner der sig således et billede af, at en højere andel af de kortuddannede deltagere på FVU-matematik fortsætter med anden uddannelse, set i forhold til deltagerne på FVU-læsning. En hypotese om årsagen til denne forskel kan være, at flere deltager på FVU-matematik med sigte på fortsat uddannelse, mens flere af deltagerne på FVU-læsning deltager med sigte på hverdagslivet.

Vi ser også, at FVU-matematik især fungerer som fødekanal til avu og i mindre omfang direkte til de erhvervsrettede uddannelser. Det kan give anledning til at overveje, om aktiviteten på FVU-matematik med fordel kan øges på erhvervsskolerne[18] for derved at styrke FVU-deltagernes overgang til anden uddannelse. Set i et lidt længere perspektiv kan man dog godt forestille sig, at FVU-deltagere efter deltagelse på avu går videre til erhvervsrettede uddannelser.

18 I erhvervsuddannelsesaftalen Fra folkeskole til faglært fra 2018 er det aftalt, at erhvervsskolerne får ret til at udbyde adgangskurser i dansk, dansk som andetsprog og matematik på et niveau svarende til avu, men med afsæt i de praksisrettede læreplaner fra FGU. Adgangskurserne forventes oprettet fra 1. juli 2020. Fordi adgangskursernes indhold er forskelligt fra FVU – og niveauet er højere end for særligt de laveste trin på FVU – er det dog umiddelbart forventeligt, at der fortsat vil være brug for FVU på erhvervsskolerne.

Appendiks A – Litteraturliste

EVA. (2005): *Forberedende voksenundervisning. Evalueringsrapport.* København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2012): *Forberedende voksenundervisning (FVU). Med fokus på aktivitet, deltagerprofiler og udbydere.* København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2016a): *FVU og de svage læsere. En kvantitativ analyse af deltagerne på trin 1 i læsning på forberedende voksenundervisning (FVU).* København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2016b): *Vedholdenhed hos voksne med svage basale færdigheder – et litteraturstudie*. København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2017a): *Virksomhedernes behov for basale færdigheder.* København: Danmarks Evalueringsinstitut.

EVA. (2017b): *Styrk voksnes vedholdenhed. Inspiration til lærere.* København: Danmarks Evalueringsinstitut.

Regeringen. 2017: *Trepartsaftale om styrket og mere fleksibel voksen-, efter- og videreuddannelse (2018-2021).*

Rosdahl, A., Fridberg, T., & Jørgensen, T. (2013): *Færdigheder i læsning, regning og problemløsning med it i Danmark.* København: Socialforskningsinstituttet.

Rosdahl, A., Andreasen A.G, & Larsen, K.S. (2019): *Undersøgelse af udviklingen i voksnes basale færdigheder. Rapport fra forundersøgelsen gennemført i perioden 2. november 2018 – 8. februar 2019.* København: Det Nationale Forsknings- og Analysecenter for Velfærd.

Udlændinge- og integrationsministeriet. 2015: *Cirkulæreskrivelse om naturalisation.* CIS nr. 10873 af 13/10/2015. Hentet på https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=174789 24.10.2019.

Undervisningsministeriet. 2014: *Vejledning til trinplacering (2. udgave). Afdækning af FVU-deltageres erfaringer, færdigheder og strategier i læsning, stavning og skriftlig fremstilling.* Hentet på https://www.uvm.dk/forberedende-voksenundervisning-fvu/vejledning-om-screening-og-trinindplacering 24.10.2019.

Uddannelsesforbundet. 2019: *Ministerier præciserer: FVU er ikke tilbud om danskuddannelse*. Hentet på https://www.uddannelsesforbundet.dk/nyheder/2019/april/ministerier-praeciserer-fvu-er-ikke-tilbud-om-danskuddannelse/ 8.10.2019.

Brug af Forberedende Voksenundervisning (FVU)

© 2019 Danmarks Evalueringsinstitut

Citat med kildeangivelse er tilladt

Publikationen er kun udgivet i elektronisk form på: www.eva.dk

Foto: Jacob Carlsen

ISBN (www) 978-87-7182-360-8

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) gør uddannelse og dagtilbud bedre. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

DANMARKS EVALUERINGSINSTITUT

T 3555 0101
E eva@eva.dk
H www.eva.dk